

हिन्दू-कीर्तन

८२५३

ईशित पांथ आना.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૬૩ લાંબા

પુસ્તકનું નામ રિદ ૩૧૮૧

વિષય ૬ - ૧૨૧

હિંદ કીર્તન.

પ્રકાશક

પટેલ જેકીશનદાશ ત્રીભોવનદાસ

બુકસેલર અને પ્રકટ કરનાર.

રોશનરોડ તાર ઓફીસ સામે-મુરત.

પ્રથમ આવૃત્તી.

પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૭૭

કી પાંચ આના

ગુજરાત વિધાનીક ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૯૨૪૩

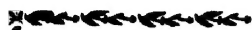
૭-૧૬૧

સુરત રવાનાના ટેકરા ઉપર આવેલા ધી લક્ષ્મી પ્રીન્ટીંગ
પ્રેસમાં હીરાલાલ ચંદુલાલ ત્રીવેદીએ છાપી.

— એ બાલ —

“હિન્દ-કીર્તન” ના નામથી સ્વદેશભક્તિના ગીતોનો આ સંગ્રહ બહાર પડતાં અમને અતિશય આનંદ થાય છે.

આપણી ગુજરાતી ભાષામાં આવા સંગ્રહોનો ટોટો જાણીતો છે. “સ્વદેશ કીર્તન” “સ્વદેશ ગીતામૃત” એવા બેઆરેક સંગ્રહો પ્રગળે ચરણે રળુ થયા છે ખરા, પરંતુ દરેક જણ હબુબરી તેમ એવા સંગ્રહો જોટલા બહાર પડે તેટલા ઓછા છે. અમારું એમ પણ માનવું છે કે અમે જે સ્વરૂપમાં આ સંગ્રહ બહાર પાડીએ છીએ તેવા સ્વરૂપમાં હજુ સુધી એક પણ એવો સંગ્રહ બહાર પડ્યો નથી. અમારી શ્રદ્ધા છે કે જનસમાજ આ સંગ્રહનો સ્વીકાર પ્રેમથી કરશે,

જે જે લેખકો, કવિઓ, વિગેરેનાં ગીતોથી આ સંગ્રહને શોભા મળી છે તેનો અમો ઉપકાર ન માનીએ એના જોટલું જુલબરેલું શું હોષ શકે ?

અમે આ સંગ્રહને વધારેમાં વધારે લોકપ્રિય બનાવવા ખાતર તેની જેમ અને તેમ ઓછી કિંમત રાખવા યત્ન કર્યો છે. જેમ જેમ પ્રગતિ તરફથી ટેકા મળતો જશે તેમ અમારા ઉત્સાહમાં વધારો થશે. અને અમે કિંમત પણ ઓછી કરી શકીશું.

વિશેષમાં આ સંગ્રહ કરવામાં મને મારા મિત્ર જાણીતા
લેખક નરવરલાલ એમ. વી. માવાળાએ અતિશ્રમ લઈ ધણી
ઉપયોગી મદદ કરી છે. માટે તેઓનો આભાર જીલવો જોઈતો નથી.
તેમજ આ જીક દુક મુદતમાં ધાપીઆપી મારા ઉત્સાહમાં વધારો
કરવા માટે ધી લક્ષ્મી પ્રી. પ્રેસના મેનેજર હીરાલાલ ચંદુ
લાલ ત્રિવેદીનો પણ આભાર જીલવો જોઈતો નથી.

દેશ પ્રેમનું જે અલૌકિક મોળું હિન્દ પર હાલ ફરી વળ્યું છે
તેમાં આ સંગ્રહ પણ કંઈક ફાળો આપી શકશે તો અમારી મહે-
નત અને સફળ થઈ માનશું.

લી. કૃપાકાંક્ષી.

જેકીશનદાશ ત્રિભુવનદાશ પ્રકાશક.

हिन्द-कीर्तन

गुजरातનો तપस्વી

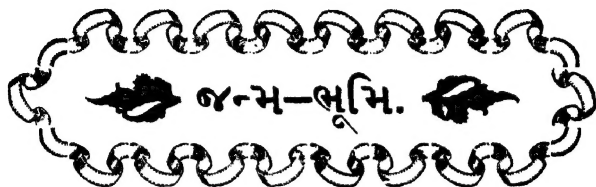

મહાત્મા ગાંધી

સદં પ્રત્યપિ સત્યમ્ બોધનાર.

(જુઓ પાને ૨૩ મે.)

હિન્દ--કીર્તન.

(રાગ મિશ્ર પરજ-કજ્જલી.)

જય જય જન્મભૂમિ. જનનિ !

જેની, સ્તન્ય સુધામય શોણિત ધમની;

કિર્તિ-ગીતિગિત, સ્તંભિત. અવનત,

મુગ્ધ, લુપ્ત, આસ્ત્રિપુલ ધરણી !

ઉજ્જવલ-કાતત-હીરક-મુકત--

મણિમય હાર-વિભુષણ યુક્તા--

સ્વામલ-શરય-પુષ્પ-ફલ પૂરિત,

સકલ-દેશ-જય-મુકુટમણિ ?

સર્વ-શૈલ-જિત, હિમગિરિ શૃંગે,

મધુર-ગિતિ-ચિરમુખરિત ભૂંગે;

સાહસ-વિક્રમ-વીર્ય-વિમંડિત.

સંચિત પરિણત-જ્ઞાનવતિ !

જનની-તુલ્ય પ પ કો મર-જગતે ?

કાટિ કણ્ઠે કહો, જય મા વરદે ? '

દીણું વસથી, તપ રક્ત લષ

દેહ-પદે, ત્યારે ધન્ય ગણિ !

પ્રભાશંકર મંગળજી દ્વિવેદી.

!!! માતૃભૂમિને !!!

આ દેશનાજ ગિરિ-શ્રૃંગ સુરો વસે છે.
 સરિતા પુનિત જળથી અહિંઆ વસે છે,
 પ્રાચીન ગૌરવ પ્રભા જાંહી છે, પ્રકાશે,
 એ ગર્વથી હૃદય ઉત્તત શું ન થાશે ?
 છે આજ દેશ મંહી ગુંજન એ ગીતાતું,
 આ પ્રિય સ્થાન વીર કૃષ્ણ અને પિતાતું;
 એ ધર્મ-અર્જુન અને બીમ આંહી ધુમ્માં,
 એ જ્ઞાનથી ઉર થતાં ન શું હર્ષ બીનાં ?
 સૌ તત્ત્વજ્ઞાન તણું મંદિર આ ભૂમિમાં.
 એ છુદ્ધ-શંકર-કપિલ અહીંજ ગજ્યાં;
 “વિવેક”-“રામ” વળી વિસ્મૃત કયેમ થાએ ?
 એ દેશ જન્મ લાઝ ગર્વ દીને ન રાજે ?
 છે સત્ય-પ્રિય અમદેશ-હુતો સદાએ,
 એ રાજ્ય-પાટ ત્યજીને યજ્ઞને વર્ષા છે.
 કયા દેશમાં વીર રહ્યા દરિયંદ્ર જેવા ?
 સુણી ધસે પ્રણય-અંજલી ઉર દેવા !
 તારા, સીતાજ વળી દ્રોપદીને સુકન્યા-
 મંદોદરી ભગવતી દમયંતી છે કયાં ?
 ઇલાસ ઉજ્જવલ રહ્યો અમ સર્વ રંગે,
 તે દેશને હૃદય પૂજ્ય ગણીજ વન્હે !

ଟାଗୋର-ପାଲ ବଣୀ ଭୋଜନ ପୀର ପୁତ୍ରା,
 ଐ ଘେନ-ଆଙ୍ଗୁଳ ପୀର ହସ୍ତ ଋଗେଜ ଛୁଠା:
 ସୁରେନ୍ଦ୍ର-ପାଲ ଗ୍ରହୀ ଶୁଦ୍ର ବିଶାଳ ସେବେ
 “ସ୍ବର୍ଗାପି ଗରିୟସୀ” ଗଣ୍ଡା ହର୍ଷ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ? ?

ଭନସୁଧରାମ, ବୈଜନାଥ, ଦୟେ.

??? କିଁ ଉପନ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ???

(ଡୁମ୍ବରୀ.)

କିଁ ଉପନ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଉପନେ ଘାଣ୍ଟା !

ଆଶା ଶୁଦ୍ଧ ଉପାସ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ? କିଁ ଉପନ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ.

ଗାଢ଼ ତିମିର ଛେ ରଞ୍ଜନୀନା ଶ୍ରୀକ୍ଷେ,

ବାଶେ ଘାଣ୍ଟା ତେଜ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ, କିଁ ଉପନ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ.

ଶ୍ୟାମ ଶେଷେଶ୍ବର ଶିର ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ,

ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ, କିଁ ଉପନ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ.

ଅକ୍ଷୟ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ,

ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ? ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ; କିଁ ଉପନ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ

ଶ୍ରୀକ୍ଷେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଶ୍ରୀକ୍ଷେ, ଶ୍ରୀକ୍ଷେ.

તે પરાધીન પેખશે.

(હરિગીત.)

હિંદ માને મંદિરે ખંસિ ખળવી કૃષ્ણ તરું
દેવેશનું ઉદ્યાન આ અવતાર લીધા ધર્શવે.
સ્વતંત્ર ભાનુઃ ભારતીનો હાલ કિન્તુ અસ્ત છે,
ધેનુ ચરાવી જે ભૂમિમાં તે પરાધીન પેખશે? ૧

જનની સદાજે સંત, સાધુ, મહંતને યોગી તણી,
શુરવીર ક્ષત્રિય રત્નની માતા તણી આ શું સ્થિતિ ?
સંતાન ભારતનાં જુરે ! તે કાનુડા સાંખી શકે ?
ધેનુ ચરાવી જે ભૂમિમાં તે પરાધીન પેખશે? ૨

“મોહન” મધુરી મોરલી ક્યારે પુનઃ સૂણાવશે ?
પ્રસરી નિરાશા હિંદમા ક્યારે પ્રતિજ્ઞા પાળશે ?
સ્વતંત્રતાનો સૂર્ય ક્યારે કાનુડા પ્રગટાવશે ?
ધેનુ ચરાવી જે ભૂમિમાં તે પરાધીન પેખશે? ૩

હાકોરલાલ જીવણલાલ દીવાન.

ભારત સંતાનોને સંદેશ

(ચરચરી છંદ) (રાગ સૌરઃ-ઝંપતાલ)

સિંહનાં સંતાનછો તરણું મુજે ધરશે નહિ !
 જગતંઘ ભારતભાતનાં પદ પંકજે તજશે નહિ ! સિંહનાં
 હાકલ પુરાણ હિન્દની નભમંડળે ગાણ રહી !
 “અગિયા મહા! મનુદેવછો”-ભયભીત લેશ થશે નહિ ! સિંહનાં
 નિષ્કાળ આતમભોગ વીણ, સ્વાતંત્ર્ય કાદિ ન સાંપડે,
 સ્વાતંત્ર્ય વિણ શ્રેયસતણી આશા ઉરે ધરશે નહિ; સિંહનાં
 ધર મોતનાઃ માટી ! હવે વાણી અધિ ! નવજીવની,
 જ્યોતિર્જ્વલંત અખંડ ગસ પ્રગટાવજે ભારત મહી;
 પ્રગટાવજે ભારત મહી ? પ્રગટાવજેઘટઘટ મહી ?

સિંહનાં સંતાન

મુરારી લાલજી વ્યાસ-

પ્યારો દેશ !

ગઝલ

તમોને જો તમારાથી, તમારો દેશ પ્યારો છે;
 ન તજશે ધર્મ નીતિ તો, વિજ્ય અંતે થનારો છે.-
 હશે જો સંપત્તે સમતા, વળી કર્તવ્યને હિમ્મત.
 તમારા ભાગ્યનો આખર, ચમકવાનો સિતારો છે-

જશે એ રાત અધારી, અમકતાં શૈયની ભાનું;
ઝંકા યાહોમ કરી રણમાં, વિજય ડંકા તમારો છે.

વિર-વિજય

લક્ષ્મી કાન્ત નાટક સમાજ

ભારત-પૂજા

(ગિરધારીરે ! વાત કહું તે વિચારો એ રાહ)

ભારત મારે !

પ્રેમે પૂજન તુજ કરિયે

વળી સેવા તુજ આદરિયે-ભારતમા

મા સેવા તુજ પાવનકારીરે

મહુ સંકટને હરનારીરે

વળી ભકિત હૃદય ભરનારીરે બદાલી ભારતમા—

તારી સેવાના રૂપન્યારાંરે

સ્વદેશીમાંને રંટિયે સમાચારે

વળી દેશપ્રીતિમાં મનાચારે મારી ભારતમા—

અમે આજ પ્રતિજ્ઞા કરીશુંરે

જસ વસ્તુ સ્વદેશી વાપરીશુંરે

એવી રીતે સેવા આદરીશુંરે પ્યારી ભારતમા—

દોલિફોતસવ

૧૯૧૭

} નટવરલાલ વીમાવાળા.

!! હિંદી ફુલડાં !!

ગઝલ

પરાગે તેજ પુખ્તોની, ઝળકતી હિંદી બિંદી;
 ખુએ શુભી સમાં કૈને, અમારાં ફુલડાં હિંદી,
 પીકે પત્રે રજે કાંટા વીંટાયું એકલ મધુરં એ;
 ગુણી ગુલાબ મોહનશું, અનોખું ફુલડું હિંદી.
 જલજલ તોયે ન જલ સ્પર્શે, વિરકિત તોયે તે તલસે;
 ઉદય અરવિન્દ હમ્મે છે, સુતાંએ ફુલડું હિંદી,
 થયું પશ્ચિમમાં પ્યારં, મીઠું ગુલદાવદી લાલ;
 જતાં નાનાલનું ખીલ્યું અકાળે ફુલડું હિંદી,
 મધુરં મોતી લીલમશું, રસીલા રાજ અપાનું;
 હવા કડવી થતાં હલકયું, ગળચટું ફુલડું હિંદી;
 તપ્યું તપ્યું તપાવ્યું શું, ચળકતું લાલ તેજસ્વી;
 અલિ દમ્નિત ગુલસાલા અગન શું ફુલડું હિંદી;
 પદે રંજીત મોહનને, ખીલ તું પુર્ણ વર્ષામાં;
 વિકુલને એક વલ્લભએ કંદમ્બક ફુલડું હિંદી;
 દિલે સંકાય અંધરે, ખીલે છે ચાંદની ખીલ્યે;
 સરોજિની કુમુદ મીઠું, મુકોમળ ફુલડું હિંદી,
 છુંડું છુંડું પડે તોયે, વીખાવા પાંખડી ના દે;
 મદન શર મોગરો મીઠું, મહેલું ફુલડું હિંદી,
 ઉંચું મુરેન્દ્ર સ્વર્ગથી, ઉતાર્યું પારિજાતકને;
 થયું કંકાસ કળ્યાળું, મુશોભિત ફુલડું હિંદી;

કમળ શું રૂપને રંગે, કને ભમરા ચતુર નાચે;
 ભણે શ્રાવાસ પણ ચપા, અમાન્યું કુલકું હિંદી;
 રહી છોટે અદિં છાંટે, મંગધિ કેવડા સર્પે,
 વીંટાયા હરસ્યામ કેતકીના, વિદેશે પ્રલડાં હિંદી,
 સકયું ને ચીમળ્યું તોયે, ચિરંકાળેય મંગધિ;
 બકુલ મુકે ન બાલ મીઠી, હૃદયનું કુલકું હિંદી,

હિંદુસ્થાન. } વિહારી.
 તા-૧૫-૧૨-૨૦

ભારત સંતાનોનું રણુગીત,

અમે તો ભારતનાં સંતાન,
 અમારો દેશ અમારો પ્રાણ— અમે
 સ્વતંત્રતા જ્યોતિ પ્રકટાવા ભગવો ભેળ ધરીશું
 સ્વાર્થ અને તમ મન ધન ભેગે સેવા શુભ કરીશું
 ગજવશું હિન્દ તણાં જયગાન— અમે
 ભારતમાં અમ આત્મયજ્ઞાની ઝળહળ જ્યોત ઝળકશે
 આખીયે આલમનાં પાપો નષ્ટજ થાશે બળશે
 દરકશે હિન્દ તણાં નિશાન— અમે
 અમારો દેશ અમારો પ્રાણ— અમે
 અમારો ધર્મ અમારો પ્રાણ— અમે

નટવરલાલ વીમાવાળા.

તિલક નિવાપાંજલિ,

તારા જીગર તણી હું કુંચી ખરી બતાવું:
હું ઓળખું છું પણ કયમ ચીતરી બતાવું?
ભાપા મહીં ન શબ્દો છે રંગ પૂરવાને—
તોપણ હૃદયની આછી પીછી જરી બતાવું.
‘હા—હાય—હાય’ કહેવું અપમાન છે એ તારું;
નિર્માલ્યતાથી હું નહીં આંખો ભરી બતાવું.
રડનાર લાખ છે પણ કહેનાર કાંઈ છે એ?
બહુ તેં કરી બતાવ્યું કંઈ હું કરી બતાવું.
જે યજ્ઞ આદ્યો તેં જોસે બલિ જે તેની;
દેશે પ્રભુ એ શક્તિ હું એ મરી બતાવું.
છે એજ માદ્ તારું ને સ્મરણ સ્તંભ તારો;
તારી સજ્જ છરીએ માથું ધરી બતાવું.

દિવાનો,

માતૃપ્રેમ !

ગઝલ

ખરા તે હિંદનાં સંતાન, લડે જે હિંદના કાળે;
લડે જે હિંદના કાળે, મળે જે હિંદના કાળે,
દુભાતો દેશને દેખી, ચડે વા'રે ઉમંગથી,
પ્રભુ કે આદશાહોથી, ઝુકે જે હિંદના કાળે.

ન મોઢે માયા મહોખતમાં, ન લોભે માત્ર દોષતમાં;
જીવન જર પ્રાણુ સૌ પળમાં, તને જે હિંદના કાળે,
યતોધર્મ સ્તતોજય છે, કરે યાહોમ શો લય છે;
અમર તે થાય નિશ્ચય છે, મરે જે હિંદના કાળે.

વીર કેશરી.

શ્રી વિશ્વરંગ નાટક સમાજ.

અદ્ભુત ભારત માત !

(રાગ— “ જય જય ગરવી ગુજરાત ” એ લયમાં)

જય જય અદ્ભુત ભારત માત !

અમારી અનુપમ ગુણમય માત !

નમી લળતી તુજ સંતતિ માત !

જય જય અદ્ભુત ભારત માત !

શિર વિરાજતો મુગટ હિમાલય, દુનિયામાં નહિ નેંડ;

તુજ ચરણ તળે વહતી નદી કૈ ચે, કોની નથી કંઈ ખેડ;

અનુપમ જળસ્થળ એવાં જોઈ !

પડે કંઈ પરદેશી : ત્યાં મ્હોઈ !

ભવ્ય એવી તુજ મોહક ભૂત !

જય જય અદ્ભુત ભારત માત !

મધુર દિવસ ચન્નીબરી રાત્રી, વરતાં તુજને ખાસ,

કુદરતની લક્ષ્મીબચાં બાળ શાં રાખે રહોડે પાસ,

અતિશય ગુણકારી ફલ ઝાડ,
સુશોભિત ને મોહક ધ્રુવઝાડ !
ભવ્ય એવી તુજ મોહક જાત !
જય જય અદ્ભુત ભારત માત !

જ્ઞાન અનેક તરેહ તણું તેં રજુ કયું જગપાદ;
અતિ ઉંડો જ્ઞાન ભંડાર દેખી એ ઉતર્યો જગનો નાદ !

અનેરાં કળાશાસ્ત્રની ખાણ;
જગતને દેતી બુદ્ધિની લ્હાણ !
ભવ્ય એ તુજ મોહક જાત !
જય જય અદ્ભુત ભારતમાત !

વિજયવતિ તું અભયદાયિની અવતરી કમળા માત !
તું ખની ઉદાર શી રિદ્ધિસિદ્ધિ દે સકલ જગત જનજાત !

વર દે, સુખ દે તું સદાય
જગતમાં ધર ધર તું પૂજાય,
ભવ્ય એવી તુજ મોહક જાત !
જય જય અદ્ભુત ભારતમાત !

શસ્ત્ર ધરંતી અભયદાયિની અવતરી કમળા માત !
વળી શાસ્ત્ર પ્રસારે જગમાં તેને કંઈ ના આવે આંચ !

તરાવે વિશ્વ સકળ એ રીત;
કબુલ સંસ્કૃતિ તુજ સૌ નીત !
ભવ્ય એવી તુજ મોહક જાત !
જય જય અદ્ભુત ભારત માત !

અમ હૈયે તું નિત્ય વિરાજે ભકિતરૂપ, ઓ માત !

અમ શરીર વિષે તું રહે જીવનભર જીવન પ્રાણસાક્ષાત !

અમ ભુજે શક્તિ ભરપુર !

મુકી તે, કરશું કંઈક જરૂર !

ભવ્ય એવી તુજ મોહક જાત !

જય જય અદ્ભુત ભારતમાત !

કાટિ કાટિ તુજ હિન્દી આજક અન્યા પુરા તૈયાર

ખતી સજ્જ જરાખર સહુયે વાતે કરશું રિપુને પાર !

સહુ વીર હૃદયી તુજ આજ !

અન્યા મક્કમ નિશ્ચયી આ કાળ !

અમે જગ વિષે ગજવશું જાત !

જય જય અદ્ભુત ભારત માત !

(વરોદરા)

ભરત

હવે મને હિંદ છે બહાલોરે !

(હમને વ્રજવાસ છે બહાલોરે એ રાગ.)

પાયો મારા ગુરજીએ પ્યાલોરે; હવે મને હિંદ છે બહાલોરે,

કૌવતહર કેગવણીએ, કોઢા તન મન ધનથી ખુવાર,

માનાપમાનનું બાન નહિ. અન્યા મુર્ખના સરદાર.

કર્યો વધુ ડાઘ જે કાળોરે-પા યો

ક્રાઈ-રણે ખેલે શર વડીલો જીલ તીખી તલવાર;
 જતેકે હારે ન નહાવું નીચોવવું, પહેલાં ભરે ધરખાર,
 ગુલામીની ગુથે છે જળોરે-પાયો.
 ઘંટીનું પડીકું ગળે લટકાવીને, ભૂખે ખાલી કર્યું પેટ,
 મોંમાં માર્યો સુધારાનો લાડુનો કુચો ન ઉતરે હેઠ,
 ધત્તીંગ એ ધારાનું ટાળોરે-પાયો.
 સત્યનું શસ્ત્રને શીયળનું બખતર, શાંતિ સમી સજી દાત્ર;
 આપ બળે ઝુઝી મરવું કે, તરવું આળે, કોણે દીડી કાલ;
 ખોટાં બધા અન્ય છે ખ્યાલોરે. આહુતિ સર્વસ્વની આલોરે,
 પડો પણ પાછા નહિ આલોરે, હવે મને હિંદ છે વ્હાલોરે-
 જીગર.

! એક પ્રભુના બાલ !

આપણુ એક પ્રભુનાં બાલ

કદિ કોને નવ દેવું આપી-આપણુ
 એક વાટથી આઠ્યા સઘળા, એકજ ઘાટે જતવું;
 એક વિશ્વમાં વસવું વ્હાલા. પછી શીદ વણસાવું-આપણુ
 પત્ર પુષ્પને શાખા ભળતાં, તરવર એક જણાય;
 હિંદુ મુસલમાન એક ખુદાની આલમ એક ગણાય-આપણુ
 ઋતુ ભેદના નિયમિત રૂપો, સહુને લાગુ થાય;
 મુસલમાન હો વા હિંદુ ભિન્નતા નહિ જરાય-આપણુ
 ગોકુલદાસ નાનજીભાઈ ગાંધી,

“સ્વદેશ-દાઝ”

(હરિગીત,)

શું હિનભાગી કાઠ એવો, જન્મ્યો કહો આ જગતમાં !
 જેના હૃદયમાં ના વસ્યા, ભાવોજ નિજ ભૂમી તણાં;
 શું કાઠ એવો હા ! હશે, વધ્યો કદી મુખથી નથી,
 કે માતૃ ભૂમિ મહારી છે, મહારી તે મહારી.
 દુર દેશોમાં વશી, મુસાફરી મોટી કરી,
 પાછો ફર્યો નવ ભૂમિમાં, જીંદગી વૃથા તેની ગઈ;
 ઇલકાબ મોટા મેળવી, ‘સર’ ‘નાઈટ’ કે “જે, પી” થયા;
 જે દેશનું હિત ના કયું, ઇલકાબ સર્વ એળે ગયા.
 પરદેશમાં જીંદગી ગુમાવી, દ્રવ્ય અલળક બેગું કયું;
 સ્વભૂમિ કાળે પાછ ના અર્પી બેગું કયું તે ના કયું.
 ઇલકાબથી મહોટા થવા, લાખો તણી હોળી કરી;
 નિજ દેશના ઇલકાબ કાળે, પાછ નવ અર્પણ કરી.
 તે નીચ પામર પ્રાણીને, હાં ! સર્વદા ધિક્કારજો;
 જે “હું” પદે ધારી ફરે, જન્મ્યો મુવેલો જાણજો.
 કીર્તિ ત્હેની કબરે ગઈ, પોતે ગયો રમશાનમાં;
 માટી તણું એ પુતળું, થયું માટીના એક તાનમાં.
 શું શક કો એવો હશે ? જે દાઝ ત્હેની દિલ ધરે;
 તે પડે હીણી માટીમાં; આખર જવાનો છે ખરે,
 છે દેહ આ શું કામનો ? નિજ દેશનું હિત ના કયું;
 જન્મ્યો ન જન્મ્યો જગતમાં, જનની તણું જોખન હયું.

“હૃદય પુષ્પ”

“ગુર્જરી પૂજન”

(આશાનો લય)

કરો સહુ ગુર્જરીનું સન્માન-ધૂન
એકે જોતે હસી રમી ઉછર્યા
બલ પુષ્ટિ સહુ જોણે અર્પ્યા,
હયા પ્રેમ નર્મદ જ્યાં વિચર્યા

અન્ય દાસ મહાન-કરો-

ગોવર્ધન મણિ બાલ મસ્તની,
વાણી મધુરી રસવતી જ્યાં ઝલકી.
ગાયદિગન્તે કીર્તિ સુન્દરી

એ નન્દન વન ગાન-કરો-

સદ્ ભાવોનો ભોગ ધરાવો
પ્રતિભાનાં શુભ ફૂલ ચઢાવો.
અચલ પ્રેમ-દીપ જ્યોત જલાવો;

કરો સ્વાર્થ-ખલિદાન-કરો-

હર્ષ-અશ્રુ સહ પુલકિત બનીને
તન મન ધનથી પૂજન કરીને
માગો ચણું વંદન કરીને.

ઉન્નતિદ્ધાં વરદાન-કરો.

ધનસકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી.

સદ્ગત સ્વામી રામનો સંદેશ.

શાદુલ વિકિરિત

હો ? હિન્દુ યદી શીખ ખ્રીસ્તી. જન તું કે પારસી મહંમદી
 યા હો ? જૈન-સમાજ-વૈષ્ણવ કદિ, પરવા કશીએ નથી.
 મારે લેશ ન ભિન્નતા તપ વિષે બન્ધુ બધા વિશ્વમાં;
 મારા આત્મ તમે અને તમ તણો હું એજ સંદેશ આ;
 મારી તેમજ સર્વની જનની તો, આ ભારત ભૂમિ ખરે;
 વહાલાં એકજ માતનાં જગતમાં સંતાન સૌ આપણે
 અહા ? જે વય વાનથી રૂઢિરને, મસ્તિષ્ક અસ્થિઃ થયાં,
 ના માનું કદિ દૂર અંતર થકી. સ્ત્રીકારું સુદ્રઢ બધા.
 છું હું પ્રેમસ્વરૂપ પ્રેમ મુજનો, સામાન્ય સૌ ઉપરે;
 છું હું સાગર પ્રેમનો પ્રિય જનો, પ્રેમોર્મિઓ ઉછળે.
 તારો જે યદિ પ્રેમ સાગર વિષે, તે પૂર્ણ પ્રેમિ થશે.
 હો તું શત્રુ બલે તને પ્રણયથી, મામાત્મ આલિંગશે.-
 “નલિની કાન્ત”

ભારત માતને ચરણે!

(ગઝલ)

ખરેખર હિંદની આજે. અધી પલટાઈ છે આજે;
 હવે સ્વાર્પણ તણી તાલીમ, અમે લશ્કરું થઈ રાજે;

હવે તો ખ્હીકનાં જડ મુળ. અમે પકડી ઉખાડીશું.
 હમારી દેશ સેવાની. પ્રતિજ્ઞા સર્વ પાળીશું.
 ખરું જે હોય તે કહેવા, ન કરશું કોઇની પરવા,
 ખરું જે હોય તે કરવા, ન ધરશું કોઇની પરવા,
 ખરેખર સત્યને માટે; ન દુનિયાની જશ પરવા;
 અમારા દેશને માટે, નથી બસ કોઇની પરવા,
 હવે તો આત્મ સંયમની, અમે સમશેર બાધીશું.
 ઝુડી મયદાનમાં જલદી, મનેચ્છા સઘ સાંધીશું.
 અમે ફતેહનો ડંકો, વિજયી થઇ વગાડીશું.
 હવે તો હિંદને ચરણે, અમારા શિશ ઝુકાવીશું
 ચંદ્રકાન્તજી પરીખ.

માતૃભૂમિને અભિવંદન !

વંદુ માતા વિશ્વ વિખ્યાતા ! પદ પંકજ તુજ ભરતભૂમિ,
 જીવનનાં અભિલાષ પુરે તું, પરમ સુખદ પ્રિય પુણ્ય ભૂમિ !
 શીર મુગટ હિમાદ્રિ રાજે, દક્ષિણ ભુજ પંજાગ વિરાજે,
 વામ ભુજે વહે જ્ઞાનની ગંગા, ચરણ ચુમે મહારાષ્ટ્ર ભૂમિ-વંદુ.
 સુરગણની તું શક્તિ માતા, ઋષિવર કેરી નિવાસ ભૂમિ,
 વેદ પ્રકાશે ઝળહળ અંગે, દેવભૂમિ અમ સ્વર્ગ ભૂમિ-વંદુ.
 વીર રત્નની વિભૂષિત માતા, વિશ્વ વિધે સૌ તુજ ગુણ ગાતા.
 લક્ષ્મી તણાં નવદાંજ સ્વરૂપે, શોભી રહી શી સુવર્ણ ભૂમિ, -વંદુ.

પૂર્વથી ચેતન ભર્ગ તું રેડે, જડ વિજ્ઞાન-તિમિર વિખેરે.
 છુલ્કા ભટકી શરણે આવે, પાદ પુજે તુજ પ્રણય ભૂમિ-વંદુ.
 પશ્ચિમ જડ મકિતથી ગાળે, લૌતિક સુખ-આસનપર રાળે,
 જડમાં ચેતન તત્વ વિરાળે, એ આકર્ષે આર્ય-ભૂમિ-વંદુ.
 શિશુપર રનેહ સુધા વર્ષાવે, નીતિ રીતિ સંપ સજવે,
 આત્મભોગના પાંઠ લણાવે, જગદિત કાળે જન્મભૂમિ-વંદુ
 “ સિંહ ”

‘ જય ભારતી માત અમારી ’

છે જન્મભૂમિ જયકારીરે જય ભારતી માત અમારી !
 ગૌરવ કરીએ નરનારીરે. ભારતી માત અમારી.
 હરિચંદ્ર ને ધર્મ શુવીર ભાર્ગવ સમ ભય દારી
 સતી સિતા તારા સાવિત્રી, સતિએ અહર નારીરે ભારતી.
 ક્યાં તે અનુપમ રત્ન અમારાં, ક્યાં સતીએ સન્નારી,
 ક્યાં તે પ્રાચીન ગૌરવ સધળું, ક્યાં આ દશા ખીચારીરે ભારતી.
 દેશ તણી લવલેશ દયાધર દીલમાં વિશ્વ વિદારી.
 કુસંપ ધર્મા દ્વેષ ટળે ને, વસે એકતા પ્યારીરે ભારતી.
 થાય ધરે ધર આર્ય ભગિનીઓ, ધર્મનીતિ ધરનારી,
 હેરાભક્ત સહુ થાય બંધુઓ, એ અલિલાપા અમારી.
 જય ભારતી માત અમારી.

અહલ્યાબાઈ.

શ્રી વિશ્વરંગ નાટક સમાજ

ગુજરાતનો તપસ્વી.

એ તપસ્વી છે
 સાશ્રતીના ઉંચા કિનારાનો
 રિદ્ધિવંતા રાજનગરની હવેલીઓનો
 એ યોગીન્દ્ર છે અવધૂત એ તો સંસારી સાધુ છે,
 ગ્રહસ્થ થઇ સંન્યાસ પાળે છે, નિરંતર દુઃખને નહોતરતો
 એશિયાના એક મહાયોગીન્દ્ર ઇશૂનો એ અનુજ છે નાનકડો
 પરપીડા પ્રીછી પ્રજાળનાર મહાવૈશ્ણવોનો એ વંશજ છે,
 શ્રી નગરનો જાણે નરસિંહ મહેતો હૈયામાં એના હોળી સળગે છે,
 જલવંત અંગારા જેવી છે એની આંખડિયો
 વદને વિરાજેલી છે વિષાદ છાયા
 દેશની દાઝથી દાઝે છે. છણુ છણુતી એની દેહલતા
 વિરોધીઓ પ્રતિયો પ્રેમીસો બોધનાર
 શઠં પ્રત્યપિ સત્યમ્ બોધનાર
 “અન્યાય સામે યે ઉગામમા”નો અનુયાયી
 “દેહથી દેહી જયવંતો છે”નો આચરનાર
 દુઃખતી તપતી આ દુનિયાનો દરવેશ છે તે
-હાનાલાલ કવિ.

હમ ભારતકી સંતાન !

ભારતકી સંતાન સબી હમ ભારતકી સંતાન
 ભારત ગુણકી ખાન સબી હમ ભારતકી...
 હૈ નસ નસમેં બરા હમારી,
 ભારત ગૌરવમાન સબી હમ ભારતકી સંતાન !
 દશ સમુન્નતિ સેં ન હટેંગે,
 આહે જાવેં પ્રાણુ સબી હમ ભારતકી સંતાન !
 મિલકર અથ્થ હમ શીઘ્ર કરેંગે,
 ભારતકા ઉત્થાન સબી હમ ભારતકી સંતાન !
 વિશ્વ ભુવનમેં વિજય પતાકા,
 લેંગે સાહિમાન સબી હમ ભારતકી સંતાન !
 એકય ભાવકા પાક પહેંગે,
 કર પ્રેમામૃત પાન સબી હમ ભારતકી સંતાન !
 રાજનીતિ ઝૈર ધર્મતત્વકા,
 પ્રાપ્ત કરેંગે જ્ઞાન સબી હમ ભારતકી સંતાન !
 પ્રેમ પૂર પૂરિન સરિતામેં,
 નિલ કરેંગે સ્નાન સબી હમ ભારતકી સંતાન !
 વિશ્વ * વિલાકર, જય સાધનમેં,
 દેવેંગે વરદાન સબી હમ ભારતકી સંતાન !
 લે: મુનિ તિલક વિજય પંજાબા !

જન્મભૂમિ.

ચાહો સદા નિજ જન્મભૂમિ.

(ભારતસેવા માટે ખાસ)

જનનીને ચહે જ્યમ બાલકડાં.

અમ ચાહો સદા નિજ જન્મભૂમિ.

જ્યમ 'મા' કહી વાત્સલ્યભાવ ભર્યા,

ત્યમ ચાહો નિરંતર માતૃભૂમિ.

કદિ માત ભણી નહિં શાલાવિષે,

કદિ માતનું જ્ઞાનજ અલ્પ હશે,

તદપિ નિજ મા તે મા જ થશે—

ત્યમ ચાહો નિરંતર માતૃભૂમિ.

કદિ અન્યને મેડી મ્હોવાત હશે,

રસજીવન લબ્ય વિલાસે વસે,

પણ 'જુ'પડી મ્હારી' જે ભાવ થશે—

ત્યમ ચાહો નિરંતર માતૃભૂમિ.

કદિ કાચલડી ટૂંક કરી કુજશે,

કદિ ખુલખુલ ગાન મીઠાં કરશે,

પણ માતગીતે જે પ્રેમ વસે—

ત્યમ ચાહો સદા નિજ જન્મભૂમિ.

બલે વિદ્યુત તેજ અંબાર ભરે,

બલે દીપકમાલ હજાર કરે,

પણ ચંદ્રની જ્યોત્સ્નિકા ચંદ્ર ચહે—

ત્યમ ચાહો સદા નિજ જન્મભૂમિ.
જનનીને ચહે જ્યમ બાલકડા,
ત્યમ ચાહો સદા નિજ જન્મભૂમિ.
ગોકુલદાસ દ્વારકાદાસ રાયચુરા.

રેંટીયા—તેનું—ભૂત-વર્તમાન, અને ભવિષ્ય.

ભૂત—

સોરઠા,

વરાળનો વસવાટ, નિત્ય ઉનામણીએ હતો;
સંભળાતો સુસવાટ. ત્યે ભગ્નતો રેંટીયા—૧.
પવન પંખીને માટ, ફરતો વન મેદાનમાં;
ચક્રી તણા ન ધાટ, ત્યે સગ્નતો રેંટીયા—૨.
વીજળી કરતી વેગ, ફરતી વાદળને વિશે;
તારો રહ્યો તો ટેક, કરતો રહેતો રેંટીયા—૩.
લોહું ને ગજવેલ, પૃથ્વીને પેટે પડ્યાં;
ફરવું હતું સહેલ, ત્યારે ફરતો રેંટીયા—૪.
રાણીનો રણવાસ, રંક તણી જ્યાં ઝુંપડી;
વસ્ત્ર બળાતાં ખાસ, ત્યારે ફરતો રેંટીયા—૫.
ધિમું થાતું કામ, પણ ઝીણું સારું ધતું;

માગ્યાં મળતાં દામ, બહાલો હતો તું રેંટીયા—૬.
 સાધન તણો અભાવ, સ્વાલંબન સમજવતો;
 સૌ કાંઈ પૂછે બાવ, ત્યારે ત્હારા રેંટીયા—૭.
 સ્નેહિ દિલ સંધાય, સુત્ર તણા બહુ તાંતણે;
 એ સહુને સહમજાય, ત્યારે ફરતો રેંટીયા—૮.
 નવરૂં વાળે નખખોદ, એ સૂત્ર સહુ માનતા;
 પ્રેમ વાત વિનોદ ફરતાં થાતો રેંટીયા—૯.
 દેસ વિદેશ સંબંધ, આવો ગાઢ હતો નહિં;
 નવા નવા કંઈ રંગ, સ્વપ્ને નહોતા રેંટીયા—૧૦.
 અકવર્તીએ રાજ, સત્યગમાં ત્હેં ભોગવ્યું;
 કર્યાં અનેરાં કાજ, શ્રેષ્ઠ ગણાયો રેંટીયા.—૧૧.

વર્તમાન:—

દરિયે ફરતાં નાવ, રેલ ગાડી દોડતાં;
 ધટી ગયા છે બાવ, ત્હારા હવે તો રેંટીયા—૧.
 નવા નવા કાંઈ માલ, ગાંસડીએ વરસી રહ્યા;
 ત્હારા ભુંડા હાલ, થાવા માંડ્યા રેંટીયા.—૨.
 ચીન અને જાપાન, ફ્રાન્સ અને ઇંગ્લંડથી;
 વિદેશી બહુ બહુ માલ, વધી ગયા છે રેંટીયા.—૩.
 સંઘા સામે બાથ, બરવી બાપુ સહેલ નહિ;
 બકતોનો આ સાથ, રડતો રહ્યો છે રેંટીયા,—૪.
 બે આનાનું શેર બારે કલાક કાંતતા;
 અન્ન વસ્ત્રથી વેર, રહી જાય છે રેંટીયા.—૫.
 મોંઘવારીનાં દુઃખ થોડે પેટ બરાય નહિ;
 તજતાં ત્હારી કૂખ, રેંટો મુક્યો રેંટીયા,—૬.

વગડાનાં કાંઈ કામ, લાણી નિંદણ કે વાઢણી,
 આપે પુરતાં દામ, શાને સંભારે રેંટીયા.—૧૭.
 ભરત ટોપીનાં કામ, કે ગુંથણ કંઈ અટપટાં;
 કરી શણગારે ધામ, મેડે ચડાવે રેંટીયા.—૧૮.
 રહ્યાં ન વૃદ્ધ શરીર, ધીમાં પણ બહુ કામઢા;
 યુવાન મન અસ્થીર, સામું જીવે ન રેંટીયા.—૧૯.
 જાડાં ને મજબુત, ખુંચે ને રૂચે નહિં;
 નહિ શીખનું જૂત, ધડો ન ધયો રેંટીયા.—૨૦.
 ભાંગ્યા તુટ્યાં અંગ, હાડ પાસ નોખાં થયા;
 એવા તારા ઢંગ, રખે બળાતો રેંટીયા.—૨૧

ભવિષ્ય—

દીર્ઘદષ્ટિનો દાસ, વ્યવહારીએ વાણીયો.
 મળતાં મોહનદાસ, ચ્હડતો દહાડો રેંટીયા.—૧.
 નાંખી નજરો દુર, ભૂતકાળે જોયા પછી,
 ચ્હડતા એને શૂર, રંગ જમાવ્યો રેંટીયા.—૨.
 પૈસાના જે પૂર, પરદેશે પહોંચી ગયા;
 બાળે એતુ ઉર, બહારે ખાયો રેંટીયા.—૩.
 અવલંબનની આશ, પરદેશીપર પેખતાં;
 અંતર થયું ઉદાસ, ત્હને જગાડ્યો રેંટીયા.—૪.
 સ્વાલંબનનો પાઠ, નિજ કમોંથી શીખવી;
 એણે ક્યોં છે ઠાઠ, ધર ધર વસાવી રેંટીયા.—૫.
 સડવું શુષ્ક શરીર, ત્હારું એણે નિરખતાં;
 બાળ્યું તનનું હીર, તુને બચાવા રેંટીયા.—૬.

રહ્યાં હતાં અવશેષ, મંત્ર સ્વદેશી એ ભર્યો;
 પીટીટને પેલેસ, પધરાવ્યો છે રેંટીયા.—૧.
 સર્ગા વિના તુજ હાલ, લાંબો કાળ નભે નહિં,
 બનાવી એણે શાળ, તુને નિભાવા રેંટીયા.—૮.
 મૈને મૈનો આગ, શાળ અને વળી રેંટીયો;
 વિદેશીને નહિં લાગ, પછી ડરાવા રેંટીયા.—૯.
 માણસ હોંશે ખાય, કાચું પાકું હાથનું;
 શાને નહિ પહેરાય, જાડાં કે તું રેંટીયા.—૧૦.
 મુક્ત દ્વંદ્વી જોઈ, પર દુઃખે છે પાતળો;
 ગાંધી નિભાવે દેહ, ત્હારે કારણ રેંટીયા.—૧૧.

આશિર્વાદ મિશ્રિત સુચન.—

ફરજે મહેલો માંય, ઘરમાં જે કે આગમાં;
 ત્હારી પકડી આંખ, મોહનદાસે રેંટીયાં.—૧.
 ફરતાં ફરતાં મંત્ર, કંઈ કંઈ તું ઉચ્ચારતો;
 ભણ્યા ન હોયે તંત્ર, ક્રોધ ખોદશે રેંટીયા.—૨.
 પડતાં અણુધડ હાથ, તાર ઐક્યનાં ત્રુટશે,
 ચાલી સરખી ચાલ, ધિરજ દેજે રેંટીયા.—૩
 સ્વદેશીનો અધિકાર, મૈને સરખો બહેંચજો;
 આથહનો અધિકાર; સાચવજો તું રેંટીયાં.—૪.

કેશવલાલ પોપટભાઈ વૈદ્ય

ભાતૃ પ્રેમ

અમે સહુ એક ઝાડની ડાળ
નથી જુદાઇ અમે સહુ એક માતના બાળ;
હિન્દુસ્તાન છે દેશ અમારો ભારતી માત અમારી;
નવ કરીએ તેને માટે આ જન અમારી પ્યારી;
હિન્દુ-મુસ્લમાન પારસી ચહુદી ખીસ્તી જાત અનેક
જાત જુદી છો રહી અમારી પણ અંતર છે એક-અમે
સ્વદેશ સેવા
અર્થ નૈતિક નારક સમાજ

માતાની આશીશ

હરિગીત છંદ.

કામળ મધુરં મુખકું. નીલાળીને મમ બાલુડાં,
આનંદની ઉર્મી ઉછળતી, અંતરે મમ બાલુડાં
રસ સ્નેહની સીમા નથી, જ્યોતિ ઉઠે છે ઝળહળી.
ઓવારણું લઉં હેતથી, રક્ષણ કરો તુજ શ્રી હરી:
તિલક સમે તિલક બની તુજ દેશને દિપાવળે,
ગાંધી સમે સત્યાગ્રહી ધર્મ, હિંદને તું ઠારજે;
ગૌરવ વધારી હિંદનું. તુજ દેશને શોભાવજે.

“આ હિન્દુ મારો દેશ,” એવી ભાવના પ્રસરાવજે;
 તુજ ઓષ્ટ ફરકીને ખરે. સાક્ષી પુરે મુજ વાતની,
 સ્મિત હાસ્યથી મુખકું કહે છે કુંખ દિપશે માતની,
 તેત્રીશ કાટી દેવતાઓ, સર્વદા રક્ષણ કરો,
 નવ જીવનમાં મમ બાલુડાંનાં સ્નેહને ચૈતન ભરો.

લેખક ન્હાનાલાલ દ. પટેલ,

અમારો દેશ

અમોને પ્રાણુથી પ્યારો, અમારો દેશ હિંદુસ્થાન,
 અખીલ સંસારમાં ન્યારો, અમારો દેશ હિંદુસ્થાન;
 હિમાલય શા ઉંચા પહાડો, જે સ્પર્શે સ્વર્ગથી આશમાન,
 સિંધુ, ગંગા, યમુના, આદિ નદિઓ દઇ રહી અમીપાન.
 કળા કૌશલ્ય, વિજ્ઞાનો, તણાં પુટયાં અહિંથી ઝરણાં,
 ઉપનીષદ્ વેદ ગીતા-બ્રહ્મ વિદ્યાનાં અતેરાં ગાન.
 અમોને એવી આ અમ માતૃભૂમિનું દિલે અભિમાન,
 ખોલો હિંદુ દેવીના મુખ્ય જયકારને કલ્યાણ.

અંદ્ર ગુપ્ત.

શ્રી વિશ્વરંગ નાટક સમાજ

વીર પૂજન!!

વીરના કર્મને-

દેશજન પૂજિયે ગુણુ અહે એજ ગુણુ ગાન ?

દાનવીર કર્મવીર વીર-

તો શૌર્યની જ્યોત અદ્ભુત !

એહ જ્યોતિષ્યએ પ્રભુનું

સાક્ષાત પ્રિય અવતરણ મૂર્ત !

ભવ્ય ધ્વજાંડમાં કર્મ ધ્વજ ધારકો;

રંજને ભટકતાં રામ હિદ્ધારકો.

વીર પૂજન ન ત્યાં જન્મે ના સુભટવીર

પૂજવીર કર્મ આ ભૂમિમાં પ્રકટ વિધર

શૌર્યના તેજ અગ્નિાર ભરિયો.

રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રીપાઠી.

વીર હિન્દીઓને સંદેશો ?

રણ મેદાને ચડ્યા તો મરવું કે હઠિછત કરવું;

એ વીર પ્રતિજ્ઞા શૂરા ! પગલું પાછળ નવ ભરવું

સુકાની સંભાળજે નૌકા,

તરંગો કળાળશે નૌકા,

ખડકમાં પગડાશે નૌકા,

સમુદ્રો ડુબાડશે નૌકા,

આવાનું નથી, કામ વિકટ છે. રણસાગર તરવું;

હિન્દ—કીર્તન. ❀
મહારાષ્ટ્ર કેસરી.

સ્વં લોં આળગંગાધર તિલક.
અહુ તેં કરી અતાવ્યું કંછ હું કરી અતાવું.
(જુઓ પાને ૧૩ મે)

એ વીર પ્રતિજ્ઞા શૂરા ! પગલું પાછલ નવ ભરવું :

ઉખડશે તે જડની સાથે,

લટકશે તે થડની સાથે,

ભીડવું છે ભડની માથે,

કામ અહિં છે ધડની સાથે, -

માથું હાથમાં લઇને લડવું-જીતવું કે મરવું ;

એ વીર પ્રતિજ્ઞા શૂરા ! પગલું પાછળ નવ ભરવું -

“ હીવાનો ”

પ્રકાશનાં પગલાં

(પ્રભા ૭૬.)

પ્રભુની મોંઘી, ઓ માતા ?

એ સુન્દરતાની કુંજ ?

તુંજ નિર્મળ તે સુખશાતા

વહશે ક્યારે નવ ગુંજ ?

તુંજ દેવી પુણ્ય પુરાણ પ્રભાનો કરવો પુનઃકાર, -

ઓ ભારત માત ? વિચાર ?

તુંજ પ્રજા બધી આ ઉભી, વરવા નવરંગ પ્રભાત ;

સહુ મોહ ગયા તમ રૂખી : તે વીતી ગઇ છે રાત ;

આવે પગલાં શુભ નવ જીવનમાં ઉઠ જગતને કાજ -

ઓ ભારત માત ! ગાજ !

૩

દોરવ અમને સદ્ધર્મે, દોરવ અમને સતપથે;
નિર્ભયતા ભર અમ કર્મે ને શૈર્ષ્ય અખંડ અનંત;
સાતે આકાશ પડે શીરપર પણ દહિયે ના તલપૂર?—
ઓ ભારત ! બન બહાદૂર !

૪

અરધી દુનિયા રહે તાકી. તુજને કરવા સ્વાધિન.
ખખડાવે શસ્ત્ર તુમાખી સમજી અમને બળ હીન;
પણ અર્ધ જગત શું બાથ ભરી તુજ કાળે મરશું વીર—
ઓ ભારત ! ધરજે ખીર !

૫

જુગ જુગની વીર્ય સમૃદ્ધિ જુગ જુગનું તેજસ સત્વ;
તુજ ઉંડી આત્મનૂ સિદ્ધિ જે પામી જગનું તત્વ;
તે કરી મેતન ફરી જગવશે જ્ય ધુન તુજ સંતાન
ઓ ભારત ! થા બળવાન !

૬

જગ ભલે અસત્યે જીતે, જગ ભલે અધર્મ તણ્યાય;
તુજ અંતર તેજ સુરીતે તું જાળવ એ તમમાંય;
એ નોક્ષાવું દેવાંગણમાં દાનવ-માનવને મુક્ત—
ઓ ભારત રહેજે શક્ત ?

૭

તુજ ઉત્તમ તીર્થ દારે જમને કરવી મહેમાન;
રેલવર્ષા નવ-અવતારે જુગ જુનાં દિરનાં ગાન.

સાગર સાગરની લહરીઓ શું ઉર ઉર ઉછળે આશ-
ઓ ભારત ? માત પ્રકાશ ?

૮

ઓ માતા ! અમે સહુ તારા, તુજ કીર્તિ અમારું સર્વ
રજની ભરતા ન્યમ તારા રાખે રજનીનો ગર્વ
દે હાક ! અને ખુણે ખુણેથી ધરશું હારોહાર !-

ઓ ભારત માત ! પુકાર !

અરહેશર કૃશમણ ખજરહાર

સ્વરાજ્ય નાદ.

જય જય હિન્દ અમારો દેશ

સ્વીકારો એજ જીવન આદેશ-જય.

પ્રાણ મંત્ર એ વેદસુત્ર એ દેવ તણો સન્દેશ ?

• ગેબી ધોષથી ગગન ગળઓ જય સ્વદેશ ?-જય

નમન અમ ભારત ચરણે આજ

અન્હાર પુણ્યવંતુ એ સ્વરાજ્ય !

હૃદય તંતુ ગુથી આત્મ વીણાનાં

ગાન સુંણાવો આજ !

સલિત કંઠથી મુગ્ધ મંત્રએ

જયો સ્વરાજ્ય ! સ્વરાજ્ય !-નમન

રા. રઘુનાથ ત્રિજીવનદારા પ્રકાશક

જન્મ ભૂમિ જય સ્વદેશ !

જન્મભૂમિ જય સ્વદેશ

વિચાર એક ધર્મરાજ્ય

એક જ્યોત જ્યાં આરાધ્ય

સાંતિ સખ ત્યાં મુસાધ્ય—જન્મ

જીવન તીર્થ જંગ પ્રદેશ

સકલોત્તિ એજ મૂર્તિ

સેવા દ્રવ્ય ત્યાગ વ્રતિ

અખંડ રહે એજ સ્મૃતિ—જીવન

૩

આપણ નામ શેષ

હુંજ—સકલ એ વિશેષ

સ્તવન વિકલનું મહેશ

આ વિચાર રહે હમેશ—આપ

રા. વિકલ, ભગવંત—અહેરે

રત્ન હરણુ

કાણુ દુષ્ટ આગ્રો અહિં, તીરા ! કાળજ દીધુ કોરી !

કાણુ અમારું અણુમોલુ, તે રત્ન ગયો છે ચોરી !

ગોરી સ્વતંત્રતા હોધુવ !

હસતું ધર અમ રડતું કાઢું, શૂન્ય બધું અહિં લાગે;
કાણુ ફરી વસતું તે કરશે તેજ પમેતા પાગે ?

ગોરી સ્વતંત્રતા હો-કાણુ.

મંત્ર તંત્ર કંઈ કામ ન આવ્યાં શસ્ત્ર પડ્યાંજ નકામાં;
છળબળથી હા કો પલકારે ગયો હરી એ સ્યામા

ગોરી સ્વતંત્રતા હો !-કાણુ

વન વન દૂંદયા પણ ન મળે કહિં પડ્યાંજ વદનસહુ હોઠાં;
મધુર મળી ? રે આપણુ વચ્ચે આ શાં જખરાં છેટાં ?

ગોરી સ્વતંત્રતા હો !-કાણુ

કાળો કર દુર્ભાગ્ય તણા ક્યાં છેક હજી રૂપાવે ?
દ્રિયોશોક વનમાં પૂરીને રાક્ષસ બિચ જુરાવે ?

ગોરી સ્વતંત્રતા હો !-કાણુ

નર પાતરનાં બુથ મળે ક્યાં ક્યાં દનુમાન અમારો ?
અંગદ એવક કાણુ ખતીને દે સંદેશા પ્યારો ?

ગોરી સ્વતંત્રતા હો !-કાણુ

કાણુ પાજ આંધી સાગરપર, નહિ કાઢું તે કરશે !
રત્ન અમાડું મળશે પાછું, તોજ હૃદય અમ દરશે !

ગોરી સ્વતંત્રતા હો !-કાણુ

ત્યાં એ છે ત્યાં જનનું જીવન, નહિ ત્યાં મૃત્યુજ સાદું;
એ વિણુ રામ અદલ ક્યાં રહેશે ? આંખ વિના અન્ધાઈ !

ગોરી સ્વતંત્રતા હો !-કાણુ

અરદેશર ફરામજી ખખરદાર

ભારત અમ્હારો દેશ !!!

ગઝલ.

અમે લીધી ફકીરી આ, અમારી જૂમીને કાળે !
જગાવી ઇસ્કની ધુણી, અમારી લિંદને કાળે,
બુતો પૂજા દીધી છોડી, કિતાબો રાખમાં રોળી,
અમે સડ લિંદને માટે, લીધી વરવી હવે ઝોળી,
ફિરસ્તા મુશિદોના સહુ, વચનને દૂર તો કીધાં,
અમૃત સમ સુખ ત્યાગીને, કટુ સમ ઝેર ને પીધાં.
કિતાબો વેદ પુરાણો, દીધાં પાણી મહી સરવા,
ખુદાની ન્યાતમાં અમને, અમોને લિંદની પરવા.
અમોને સૌ નસેનસમાં, બુરો નિશો અધે વ્યાખ્યો,
તમે તેને દકા કરવા હકીમો શીદને આપ્યા.
તમોને છે પટ્ટી ટેવો મજેદારી ઉડાવાની,
અમારી એ બુરી આદત વકાદારી ઉડાવાની.
અમો મસ્તાનના મસ્તાનની એ ઓર મસ્તી છે.
અમારી આ અમારી લિંદને કાળે-જ કરતી છે.

બુલબુલ

‘ઉદયના મંત્ર’

(રાગ-ગારો)

ઓ દેશીઓ ! આવોરે, કંઈ કરિયે ઉદયનાં ઉપાય
કરિયે ઉદયનાં ઉપાય

હો ધરિયે બિજયની ધમ્મય
 આવોરે, કંઈ કરી ઉદયનાં ઉપાય-ઓ દેશીઓ !
 પરવશ છે પ્રાણુ આ
 સર્વ સ્મશાન આ;
 કરવી ત્યાં ચેતન ભર હદાય
 આવોરે, કંઈ કરિયે ઉદયનાં ઉપાય-ઓ દેશીઓ !
 અવની ને આભનાં
 નિથો ને લાંબનાં
 પ્રાણુ પ્રાણુજ સેવાય
 આવોરે, કંઈ કરિયે ઉદયનાં ઉપાય-ઓ દેશીઓ !
 સેવાને સિદ્ધિના
 પ્રીતિની ઋદ્ધિના
 પળ પળ તે મંત્રો પઢાય
 આંધારે, કંઈ કરિયે ઉદયનાં ઉપાય-ઓ દેશીઓ !
 અરેદેશર ફરામજી ખખરદાર

માડીની ઝુંપડી !

(રાગ ધીરાનું પદ)

દુઃખીયાનો વિસામોરે, માડી તહારી ઝુંપડી,
 રણવગડાનો છાંયોરે, આંધળીઆની લાકડી.
 કુંજ નિકુંજે લચી વલ્લરી, નિર્જરીઆં સંતાય
 અમલ કમલ દલપર પંખીડાં, બ્રહ્મ લીલાને ગાય

રહ્યાં આળી એ વાડીરે, સોહાવતી જે ઝુંપડી;
 આળે ખાવા ધાતીરે, નિર્જન રણમાં ઝુંપડી-દુખીયાં.
 ધર્મ કર્મ રસકસ લુંટાયાં, ધર ધર વીખરી હીર,
 છતી સંતતિ સત્વ લુંટાયું, ખેંચાયાં તુજ ચીર,
 લુંટાતી એ માડીરે, ખાલી ત્હારી ઝુંપડી,
 ખાલી તોયે મ્હારી રે, માડી તારી ઝુંપડી-દુખીયાં
 ધન સંચી ખેનર સુકવીયાં, દવ ટ્રેયોં ચોપાસ,
 રાતી વીજુતી આંખડી દેખી પંખીડાં પામે ત્રાસ,
 તેને રહેડે રહાતીરે. માડી ત્હારી ઝુંપડી.
 પોપણીઆં શી પાતીરે, આછી જાડી રાખડી-દુખીયાં.
 વન વીટયાં સિંચાણે સધળા, અવશ પડયાં તુજ આળ
 દામ કયોંને લડ લુત કરીને, રણ વગડે દે માર,
 અંક લેવા ધાતીરે. તેને માતા રોકડી.
 શીળા છાંયે ધાતીરે, માડી તારી ઝુંપડી,-દુખી
 કણ કણ કાળે વન વન વિંઝે, તુજ આલુડાં પાંખ:
 પણ સખ દુઃખના લ્હાણાં લેવાં, કરતી તુજ પર આંખ-
 અંતે તું સંઘરતીરે, માતા મ્હારી દુખણી;
 પ્રભુનો પંથ દાખવતીરે, માડી તારી ઝુંપડી-દુખી.
 તુંજ જીવન અમ તું સર્વજીવ, તુંજ સધાનો સાર,
 મુર્તિ મતી વત્સલતા દેવી, તું સુરસોકનું દાર:
 નંદન વન શી વ્હાલીરે, અમને ત્હારી ઝુંપડી,
 જન્મ જુમિ તત પાળીરે શણગારી શું ઝુંપડી-દુખીયા.
 સ્વ. જીણાભાઈ અમીચંદ પટેલ,

એકદિન એવો આવશે

એકદિન એવો આવશે,

જ્યારે અમીઝરણો ઝરતાં. પૃથ્વીનેય પલાળશે;

એકદિન એવો આવશે-ટેક

કળિકાળમાં પણ વીર એવા, આર્ય ભૂમિમાં પાકશે;
 નિજવિર્યથી ભૂમિભક્તિથી, આ સૃષ્ટિ નેય ધ્રુગ્ગવશે-એક
 રામ, અન્નુન લીળમ જેવા, કણું સંગ પ્રતાપને;
 હમિરાજ, યોગીરાજ. ગુર્જરાજ્યનેય ભુલાવશે.-એક
 શિબિરાજ, ભગિરથરાજ. સમ, પરમાર્થ જીવન ગાળશે;
 મેવાડના ભડ બીળમ, ચંદ્રારાજને વિસરાવશે,-એક
 પર બ્રહ્મનિષ્ઠ, વસિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર. ઋષિના પાદને;
 પ્રેમે નમી નિઃસ્વાર્થ. નેતા આર્યવર્ત ઉદ્ધારશે-એક
 આત્મખળ, પામી અધા. આ પુત્ર ભારતવર્ષના;
 નિર્ભય તણી મૂર્તિ બની સૌ સ્વાર્થને ટુચ્છકારશે,-એક
 આ દેહ કાચો કુંભ આત્મા નિત્ય દિવ્ય પ્રકાશશે;
 દઢ સત્યપર એ શત્રુના સંગ્રામમાં સૌ ચાલશે.-એક.
 આ દુઃખને ભૂખના પડે, પોકાર ચારે દિશથી;
 ત્યાંથીય મંગળ ગીતના, ધ્વની મંદ મધુરા ચાલશે,-એક.
 મર દેશના જેવી કિજડ ભૂમિ સર્વ ભારત વર્ષની;
 રણ પુલથી કચી સુંદરી, સમ એકલી અહીં મહાલશે-એક.

અહીંથી મહાવીર મ્હારથી, ટંકાર કરતા શસ્ત્રના;
 પરદેશમાં જઈ રાજ્યના, શુદ્ધ ધર્મને શીખવાડશે-એક.
 પૂર્વે થયા નહોતા વળી, સ્વપ્ને ન તકર્યા બીર તે;
 આ પૃથ્વીને કરી સ્વર્ગ, સર્વે દેવતેય ઉતારશે-એક.
 મગનભાઈ ચતુરભાઈ પટેલ.

ભારતનું નગાડું !

(રાગ કાશી)

ધાય પ્રભાત ભક્તેડું, ભૈયા ! કેસરિયાં કરન્નેજી !
 કેસરિયાં કરન્ને, રસ ભરન્ને, શસ્ત્રો ધરો કર શુરો !
 આજે રણે રમવું, બહુ રંગેને રૂધિર ઉડાડવાં પૂરો !
 ભૈયા ! કેસરિયાં કરન્નેજી-૧

નભરણમાં રવિસિંહ, ઉછળતો, કેસરિયાં કરી આગે;
 એ રસરંગ ધરી રણે રેલવું તિમિર રિપુ નહિ કાગે;
 ભૈયા ! કેસરિયાં કરન્નેજી-૨

હાક પડે રણમાં ત્યાં ઉછળી, વીર પડે જંપલાવી;
 વેર વિખેર ઉખેડ કરી દે, નહેર રૂધિરની ચલાવી;
 ભૈયા ! કેસરિયાં કરન્નેજી-૩

ઉંચી ગર્દનથી મરદ મુછાળા ભરશે ગગનમાં ઉછાળા;
 કાંચલીવાળા તો ચેર ધલાય, ને શૂર રણે રદિયાળા,
 ભૈયા ! કેસરિયાં કરન્નેજી-૪

કડકડ કરતાં આજ તૂટે પણ વીર ગણે પુલ વરસે,
હાથ ખડી તરવાર ખખડતી તાતી તાતી બની તરસે !

લૈયા ! કેસરિયાં કરજોજી-૪

એજ પ્રભાત થયું આકાશે, એજ પ્રભાત તમારું,
વીર અદલ ઝટ જાવ ઝુકાવી, વાગે ભારતનું નગારું.

લૈયા ! કેસરિયાં કરજોજી-૬

અરદેશર ફરામજી ખખરદાર.

ભારતીસ્તોત્ર !

ત્રેયકારિણી, કભેશહારિણી, ત્રેપ્ત જે પૃથ્વી તમે !
સકલ શૌચનિવારણી વંદન તને છે મંગલે,
વીર પુત્રની જન્મદાત્રી, ધાર્ત્રીને સુપાલિકા,
સકલ જગવિખ્યાતિની નિજ ધર્મના અતુલિત બહે,
દ્વદયસ્પર્શી પ્રેમશોયાંકિત અનેક પ્રસાદમે,
માત ! આલેખિતે છે ઇતિહાસપટ તુજ ઉજ્જવલે.
મુક્ત હસ્તે પ્રકૃતિએ વેર્યું નિજ સૌંદર્ય ન્યા,
ધન્યધાન્ય વિપુલ જહિં નજરે પડે છે રથલસથલે,
ગગન ભેડી ધર્મ ગાથા ધોષ જ્ય ગર્જિત થતા.
ધમધુરાધારિણી તે તુંજ માતા સુદલે !

જ્યાં સુલલના ધર્મગામિની જન્મ પામીં અનેક છે,
 પ્રેમને સુપુષ્પશાલિની તેજ તું મા ! નિર્મલે !
 ત્રીશ કોટિ છે નમ્યા તુજ ચરણતલ સંતાનમા ?
 કેમ હીણે માત તેને, અન્ય સૌને હીણે બલે,
 પૂનઃ તે તુજ રિદ્ધિસિદ્ધિ પ્રકટ કર ઉલ્લાસથી,
 સકલ પુત્ર ગજવશે તુજ ગાન મા ! હિમાચલે,
 ચાંપશી વિકુલદાસ ઉદ્દશી.

ત્યારે તમ જય ગીતો ગાશું !

ભાયા ! તમ તેજ ધમ્મ તો
 ઉડશે નભમાં સ્વર વીર;
 ધિમિ કિટ ધિમિ કિટ ધિમિ કિટ કરતા
 વિજયી કરશે રણધીર;
 ત્યારે તમ જય ગીતો ગાશું.
 ઝૂલડાં વેરતાં ત્યાય
 કરશું ત્યાર તમ જયકાર
 જ્યારે દળ વાદળ વેરાય
 જ્યારે નભ ખોલે નવ હાસ્ય મુખે,
 તે દળ વાદળ વેરાય !

અરેશરે ફરામછ ખખરદાર

“સ્વરાજ્ય”

મધુર સરોદે ઉદય ગીતડાં ગાનારાં હો બહાલાં !
 નવયુગ જોમે નવીન તેજમાં ઉમંગથી ધુમનારાં ?
 સ્વરાજ્ય વાદી સહોદરો હે બરત્યાળ બહાલાં ?
 હરે ? હો ! બરત્યાળબહાલાં !

સ્વરાજ્ય છે ભોગવવાં તમ તો કહેશો વિધિયો જાણે !
 યજ્ઞ અનેરા આદરવા શું અડગ હિંમતે મ્હાલો !

૨

તત્પર છો તમ ત્યાગી દેવા સ્વાર્થ જગત ધુટવતા ?
 વિજ્ઞ અચકાએ હોમી દેવા સ્વાર્થ સકળ ભૂલવતા !
 તત્પર છો મૈા ઇચ્છા મૂકવા સ્વરાજ્યની વેદીમાં !
 હરે ? હો ! સ્વરાજ્યની વેદીમાં !

સજ્જ થયા કહો કમર કસીને સ્વરાજ્ય સાધુ બનવા ?
 જીભ જોરે જગ જીતન આશા ખેલો મૈા કાયરના.

૩

બહુ જીભ જોરે જગત ઝડુમે કાંઈ નવ ધોળાશે.
 મનરંજક પોપટશું કહિયે કર્મવીર લેખાશે ?
 લૂખે જીભે ગીતા પઢેથી સ્વર્ગે કહો કોણ જાશે !
 હરે ? હો ! સ્વર્ગે કહો કોણ જાશે !
 સ્વર્ગ નથી શુકવાદી સાફ સ્વરાજ્ય નહિં બકવાદે,
 કર્મવીર થઈ જગ ઝુકનારાં મેળવશે માગે તે.

૪૬

૪-

સૂણ્યા છે કહેા ગૌરવ ગર્જન પ્રચણ્ડ વીર જીવનના,
નૂતન ખણ્ડની મુકુટ મણિસમ પ્રજા અમેરીકન !
હૃદય ધમડતા શા દીધા ભોગે સ્વરાજ્ય મેળવવામાં.

હરે ? હો ! સ્વરાજ્ય મેળવવામાં.

ગગન ભેદતા જવાલા મુખી સમ હૃદય એમનાં ઉછળ્યાં,
હત્તકટ દાઝા ભરમ કરી જો દેશ ભક્તિની ધુનમાં.

૫

આત્મ કચડતી પર ખેડીતા લાંઝનથી લજવાયાં,
સિંહ ધોપથી વીરજન ગાળ્યાં પપાળી નવ કાયા,
ત્વચા ઉઝડતા કામળ ગાડી કાપડ અંગે ધાર્યાં;

હરે ! હો ! કાપડ અંગે ધાર્યાં,

કામળતા મોઢાઇ નવમાની સ્વમાન મોંઘા જાળ્યાં,
પરઆશે બ્રહ્મનારે જીવન શ્વાનસમાં પરમાળ્યાં.

૬

હિન્દ બાળ હે ? બાંકુભોળાં નવ કિત્સાહે દસતાં,
આવો આપણુ પણ તપ કરીએ સ્વમાનને જાળવવાં,
અકળાયેલી હિન્દ માતાને નવજીવન જુલવવાં,

હરે ? હો ! નવજીવન જુલવવાં;

જીવન સત્વને ચુસી લેતા માલ વિદેશી મુખીએ,
કેવળ બાપણુ કે નવ વગશે કર્તવ્યે "સ મુખીએ,

૭

મમજ્યાં નહિ કે સ્વાર્થ ભાગની સમર્થ તારક શક્તિ-
પ્રભુ ધરનું છે અરત્રી અનુપત ભવ્ય બળે અગાધગાની-

જગત વિનાશક કાગળ બયાનક માટે પણ છે પૂરતી:

હરે ? હો ? માટે પણ છે પૂરતી ?

મહા તપ જોરે જેને જેને હાથે ભડ શક્તિ આ રમતી,
ગર્વ અન્ધા પણ બળની શી ત્યાં આગળ પછી ગણતી ?

૮

વર્તમાનની જગત અગ્રણિ પ્રજા બધી વખણાતી,
વિધવિધ રૂપે કર્મ યોગ બળ અખણ સૌ દાખવતી,
પ્રજા પ્રગતિના સકળ અંગમાં અજબ રીતે શી ધ્રુમતી ?

હરે ? હો ? અજબ રીતે શી ધ્રુમતી,

એજ ભાવથી ભાંડુ જ્યારે આપણ પણ જગ ધ્રુમશું,
માસ બધાએ ગળી જશે' ને આપણ પણ જગત સુશું,

૯

દેશ વિનાશક દુર્ગણ્ણ ઝરતાં નામસ ધ્રુમસ ધાડા,
જીવન નેહને ચીમડી દાનને સત્ત બધું હરનારાં,
પૃથ્વી પર આ કાય આપણો ભારરૂપ કરનારાં,

હરે ! હો ! ભારરૂપ કરનારાં.

આવો વહાલા દિવ્ય પ્રેમથી ગૌતમ તપ આદરીએ,
પુણ્ય જીવનનાં જ્ઞાન તેજથી એ ધ્રુમસ દુર કરીએ.

૧૦

રૂપિ વીરનરતાં બાળ આપણે પૂર્વજ કયમ વિસરીએ !

પૂર્વજસમ ફરી ગૌરવવન્તાં આપ કયમ નવ થઈએ !

એજ રૂઢિર'ને એજ હાડ તો કયમ કહો પાછા પડીએ !

હરે ! હો ! કયમ કહો પાછા પડીએ,

જગત પ્રજાઓની ગણતીમાં અધમ કીડા સમ કરવું
ધિઃક ધિઃક એ જીવન આપણું ખહેતર એથી મરવું.

૧૧

સ્વરાજ્ય લાખને નથી આપણે કેવલ લક્ષ્મિ પુજવી,
પશુ બળથી નથી અન્ધ બનીને અબળ પ્રજાઓ પીડવી,
છગબળ છગતી રાજ્યનીતીને નથી કદી બદલી કરવી;
હરે ! હો ! નથી કદી બદલી કરવી;
સ્વરાજ્ય છે મેળવવું તો તે જગત સેવાને કાળે,
રતેહ બીના પ્રભુ ગીત જગાવી જગત દોરવા મારે.

૧૨

હિંબી પુતળીઓ જગ બાંધી અન્ધારે અથડાયે,
અધમ ભાવનાથી લલચાઇ ભાન ભુલી ગલગાયે,
દ્વેષ લોભને મત્સરથી સૌ મહિં મહિં કાપી રિઆયે;
હરે હો ! મહિં મહિં કાપી રિઆયે,
“એક તાનના બાળ સૌયે” જગત મહિં છે બુલ્યા,
દાનવ માયા જડવાદે સૌ જગત મહિં છે જુલ્યા.

૧૩

ભાંડુ બહાણાં ? સ્વરાજ્ય લાખ આ માયા નીચ સંહરશું,
રૂપિ મુનિવરના નિર્ભળ બોધો જગત ફરી ફેલવશું,
પ્રેરક સૌરભ પ્રભુ પ્રેમની વિશ્વ મહિં ફર ફરશું;
હરે ? હો ! વિશ્વ મહિં ફરફરશું.
દેશી વિદેશી ભમણા ભૂલવી જગત રતેહમય કરશું.
એક પાણીની છોળ બધી એ જ્ઞાન જગતમા ભરશું,
ચન્દુલાલ મણીલાલ દેશાઇ.

જન્મ ભૂમિ !

પોતાની ભૂમિ માટે-કયા અભાગીને ઉરે નહીં પ્રેમ પ્રકાશે !

શું કાંથી તુલના એની થાશે !

પોતાની ભૂમિ માટે-કયા અભાગીને ઉરે નહીં પ્રેમ પ્રકાશે !

વિમલ સરિત વિપીન તેતરવર, કુંજે કુંજે ગાતાં વિહંગવર;

એ પ્રકૃતિ સૌન્દર્યના સુખકર અભાસે-

પોતાની ભૂમિ માટે-કયા અભાગીને ઉરે નહીં પ્રેમ પ્રકાશે ?

“ ધન ધાન્ય પુષ્પ ભરી આ-મારી હા ! મારી વસુંધરા ! ”

એકજ એ વિચારના અદ્ભુત ઉદ્ભાસે,

પોતાની ભૂમિ માટે-કયા અભાગીને ઉર નહીં પ્રેમ પ્રકાશે !

એ માતાના ક્ષણિક વિયોગે-પ્રેમને વિસાદે જે નવ રોશે,

શું માનવ જાતીમાં એ ભૂદ લેખાશે ?

પોતાની ભૂમિ માટે-કયા અભાગીને ઉરે નહીં પ્રેમ પ્રકાશે !

તું જન્મ ભૂમિ, મૃત્યુ ભૂમિ તું, તુંહી ધર્મે કર્મે તુંહી તું,

મહિમા સ્તોત્ર તારાં સદા આ દાસ ગાશે;

પોતાની ભૂમિ માટે-કયા અભાગીને ઉરે નહીં પ્રેમ પ્રકાશે !

ચાંપશી વિકૃલદાસ ઉદેશી.

ભારતને ચરણે !

“સવૈયા એકત્રીસા.”

ભૂમંડળમાં શ્રેષ્ઠ મનાતી ઉત્તમ ભૂમિ હિંદુસ્તાન;
 શિક્ષિ સિદ્ધ ને વિદ્યા, વૃદ્ધિ, માટે મળીયું જેને માન.
 પવિત્ર પાવની દીન ઉદ્ધારણી ગૌરવશાળી ને ગુણવાન;
 પવિત્ર માતા પ્રભાવશાળી ચરણ નમે ત્હારા સંતાન.
 જેહ ભૂમિમાં જન્મ ધર્યો છે, રામ કૃષ્ણ આદિ ભગવાન;
 સીતા તારા દ્રોપદી કેરાં સુવર્ણ અક્ષરથી છે નામ.
 ઋષિ મુનિની ચરણરજથી, પૂનીત બન્યાં છે જેનાં ધામ;
 પવિત્ર માતા પ્રભાવશાળી, ચરણે નમે ત્હારાં સંતાન
 દેશ ભક્ત કાકાભાઈ ‘તિલક’ રાનાડે આદિ ભડવીર;
 સત્ય પતાકા કરમાં સાદી ‘ગાંધી’ ઉભા ગુણ ગંભીર.
 માલવીયાજી મહીતળ માંહી વધારતા મા તારું માન;
 પવિત્ર માતા પ્રભાવશાળી, ચરણ નમે ત્હારા સંતાન.
 બૂખ્યાને ટળવળતાં દેખી અન્ન તણું તું દેતી દાન;
 નિજ બાળકની તુલ્ય ગણીને, પોષે છે બીજાં સંતાન.
 યાચક કેઈ કલ્પવૃક્ષ તુ નિત્ય ગાઢએ ત્હારા ગાન;
 પવિત્ર માતા પ્રભાવશાળી, ચરણ નમે ત્હારા સંતાન.
 દુઃખ દેખીને જરા ન ડરતી ઢંઢાળે નિંદ્રાથી બાળ;
 ‘જગો વીરા પહો ફાટયો છે અમૂલ્ય વહી જાય છે કાળ’

પર સુખની ઇર્ષ્યાને લીધે મુખ મંડળ નહિ બનતું. મ્હાન,
 પવિત્ર માતા પ્રભાવશાળી ચરણ નમે ત્હારા સંતાન.
 ગુણ અપશ્વિત જનની તુજ ગાતાં પામે નહિ કા તે પાર;
 દશોદશ ખ્યાતિ પ્રસરેલી ગાઢ શકે ક્યમ ત્હારાં બાળ.
 ચરણ વંદિને શરણુ લોટતાં ધરીએ નિત્ય ત્હારું ધ્યાન;
 પવિત્ર માતા પ્રભાવશાળી, ચરણ નમે ત્હારા સંતાન.
 -હાનાલાલ દલપતરામ પટેલ.

અમે કેણુ ?

(બેહાગની ધુનમાં)

જનેતા જન્મ ભૂમિ ને, પિતા પ્રભુ અમારે,
 મીઠાં માઆપની સેવા, સહોદરને અમારે.
 મમત બર્યાં મૈયા પિતા પ્રિયા રસાયન રેલીએ ?
 ચલણી ચમક કંઈ જૈાર આત્મબળ બહાવીએ ?
 જનેતાનાં દુઃખડીયાંથી થવું ' દુઃખમલ્લ ' અમારે
 પિતાને છત્ર પ્રકટે આત્મ-ધુમટ કંઈ અમારે
 સંસાર સુંદર સામરથમાં ડોલીએ ડોલાવીએ !
 ઉલ્લાસમાં રમતાં અજબ રંગી જગત અજવાળીએ.

“ લલિત ”

અમહે તો ભરત ભૂમિના બાળ

અમહે તો ભરત ભૂમિના બાળ,

અમોને કેવળ એ પર બહાલ;

નિરંતર કેવલ એ પર બહાલ.

સ્વર્ગસમી પર ભૂમિ સુંદર ભલે રસમાં રમનાર;

અમ અન્તરમાં એને તેજે, પળભર નહિં અમકાર,

અમહે તો ભરત ભૂમિના બાળ.

રંક ભલે રહી માત અમ્હારી તદ્દપિ તે અમ પ્રાણ;

હૈયા ગેલ સંધુણા દેતી શીખવે ઉન્નત ગાન;

અમહે તો ભરત ભૂમિના બાળ.

અવર ભૂમિની ભૂરખીમાં નહીં ભરત અમહે ભુલનાર;

પર માતાના લાડ બુખેરા તે શું દુઃખ ઘળનાર ?

અમહે તો ભરત ભૂમિના બાળ.

અનેર વૃત કંઈ અમે ઉજવીશું ઝગતા સુર ઝમકાર;

ઉષા સમી ખસ ભરત હસાવી જગવીશું જયકાર;

અમહે તો ભરત ભૂમિના બાળ.

“વસન્ત-વિનોદી”

ગુર્જર-ગર્જના ?

(મિશ્ર હરિગીત)

ગુજરાતના પુત્રો અમો, ગુજરાતમાં દિલકુ રમે;

તે વિણ કહીં જરીએ નહિં; અન્યત્ર અમને તો ગમે.

હારે અમારું મન જરા મગણ છે,

કંઇ આત્માના અભિમાનમાં ચક્રવર્ત છે;

નવ લાજ્યે કહેતાં ખરું આવેળુડો રાજ્ય ભલે ?

“ કે એક વહાલી માત વિણ ઉત્ત ન શિર કાને નમે.”

ગુજરાત—ગૌરવ—ગીતડાં, લાગે અમોને મીઠડાં ?

જે રસભયાં રનેહેસયાં, અમ દિવ્ય કવિઓએ કર્યાં.

નર્મદ કલાપી, જાળ આદિ બાલુડાં,

તારાં, અને અમારાંય ભોળાં બાંકુડાં;

પ્રગટાવિ પ્રોત્સાહક પ્રભાને દિવ્ય ધામ વિષે જતા,

તેના રચિત યશ ગાન તારાં માત ? અમ લલકારતા

વ્યાપાર મય છે અમ ભૂમિ, અમને કહો તો શી કમી ?

રસકસવતી રસબસ અતિ, છે રમ્ય નન્દનવન સમી ?

ઉપવન વનો ફલ મધુર દુલહે લુભ બુમી.

અમ દેશની શોભા વધારે કારમી ?

નૂતન વનશ્રી નિરખતા ઉદ્વેગ સૌ જતા સમી,

સન્તો મહન્તોનાં મનો, અહિયાં નિરંતર રહે રમી.

અમ જન્મભૂમિના સેવકો, અમને ન દૈવત અન્યકો;

સેવા મહિ તત્પર રહી, આનંદિએ અમ પૂજકો.

ઉન્નતિ તુજ જોઇ હર હરખાય હો,

પણ અવનતિથી હૃદય અમ ચીરાચ હો;

નાના કદી પણ અવનતિનાં સ્વપ્ન સુદ્ધાં આવજો

મોતા ! મહા ઉત્કર્ષની, જ્યોતિ સદા પ્રગટાવજો,

અમ અંતરે સદ્ભાવ છે, નિજ બંધુમાં સમભાવ છે.
 નિત એકતાવ્રત પાળતા, સંસારમાં શુભ લ્હાવ છે.
 અમ હૃદયમાં પ્રભુતા તણો સંચાર છે,
 માનાપમાન તણી ન લવ દરકાર છે;
 પગલે પનોતે પૂર્વજોનાં ચાલવામાં સાર છે,
 એવુ ગણી નિત વિચરીયે—અતિહારીનો એ ખ્હાર છે,
 જનાઈન, ના, પ્રભાસ્કર

અમે હિંદી હિંદી હિંદી!

અમે ભરતભૂમિના પુત્રો, અમ માત પુરાણ પવિત્ર;
 રે જોનાં સુંદર સૂત્રો, ઝળકાવે ઉચ્ચ ચરિત્ર;
 અમ અંતરને ઉદ્દેશી, કરશું હોકાર હમેશ;
 અમે હિંદી, હિંદી, હિંદી, છે હિંદ અમારો દેશ.
 અંધાર વિષે અથડાતાં કે કરતાં નિત્ય પ્રકાશ;
 પડતાં રડતાં રગડાતાં કે કરતાં હાસ્ય વિલાસ;
 પળ પળ અમ ઉરનિધિએ શી, હા ઉછળે ઉર્મિ અશેષ;
 અમે હિંદી, હિંદી, હિંદી, છે હિંદ અમારો દેશ.
 ક્યાં હશે હિમાલય જોવો, ક્યાં પુણ્ય પવિત્રજ ગંગ;
 ક્યાં મળે અતૈકિક એવા, સહુ દેશ તણા બહુ રંગ;
 ક્યાં મુનિ હૃદયરજન ખેસી, કરતા પ્રભુપંથ ઉજેશ;

અમે હિંદી, હિંદી, હિંદી, છે હિંદ અમારો દેશ.
 ક્યાં રામ યુધિષ્ઠિર ધુમ્યા, ક્યાં ગજ્યાં અર્જુન ભીમ;
 ક્યાં રાજપુત વીર ઝઝુમ્યા, બળ દાખવવા અસીમ !
 રે ભુલાએ તે રીતે શી અમ અંતરથી લવલેશ,
 અમે હિંદી, હિંદી, હિંદી, છે હિંદ અમારો દેશ.
 “ નથીરે જીવવું પર આશે, છે પારકી આશ નિરાશ;
 “ નથી કર ધરવો કેા પાસે, સ્વાશ્રયનો છે ઉલ્લાસ;
 કહા પુણ્ય પ્રભાવજં પ્રવેશી, અહીં દે અમને ઉપદેશ;
 અમે હિંદી. હિંદી, હિંદી, છે હિંદ અમારો દેશ.
 ધમ ધમ ધરણી ટ્રેજવશું, અમ દેશ તણાં કરી ગાન;
 જય, જય, જય, નાદ કરીશું દષશું મોઘા પ્રાણુ;
 એ ભકિત વસી ઉર. તે શી, દેખે શકિત પરમેશ,
 અમે હિંદી, હિંદી, હિંદી, છે હિંદ અમારો દેશ,
 અખરદાર.

(કંઇક ફેરફાર સાથે)

વંદેમાતરમ્ ।

વન્દે માતરમ્

સુજલામ્ સુક્ષ્મામ્ મલયગંધીતલામ્
 શશ્ય સ્યામલામ્ માતરમ્-વંદેમાતરમ્
 શુભ્રજ્યોત્સનાં પુલકિતયામિનીમ્
 શુક્લકુસુમિત પ્રમદલ શોભિનીમ્

સુહાસિનીમ સુમધુર ભાપિણીમ
 સુખદામ વરદામ માતરમ્-વંદેમાતરમ્
 ત્રિંશતકોટિ કંઠ કલકલ નિતાદ કરાલે,
 કોટિકોટિ ભુજૈર્વૃત ખરકલ બાલે!

કે બલે મા, તુમિ અબલે ?

બહુ બલધારિણીમ નમામિ તારિણીમ
 રિપુદલ વારિણીમ માતરમ્-વંદેમાતરમ્

તુમિ વિદ્યા તુમિ ધર્મ

તુમિ હૃદિ તુમિ મર્મ

ત્વમ્ હિ પ્રાણાઃ શરીરે.

બાહુ તે તુમિ મા શક્તિ,

હૃદયે તુમિ મા ભક્તિ,

તોમારધ પ્રતિમા ગડિ

મન્દિરે મન્દિરે

ત્વંહિ દુર્ગા દશ પ્રહરણ ધારિણી,

કમલા કમલદલ વિહારિણી,

વાણીવિદ્યાદાપિની, નમામિ ત્વામ્

નમામિ કમલામ્ અસલામ્ અતુલામ્

સુગલામ્ સુહલામ્ માતરમ્

વન્દે માતરમ્

શ્યામલામ્ સુરલામ્ સુરિમતામ્ ભૂષિતામ્

ધરણીમ, ભરણીમ, માતરમ્ !

વન્દે માતરમ્

બંકીમચંદ્ર ચટોપાધ્યાય.

हिन्द—कीर्तन

पञ्चम केसरी लो० लालालजयत.

अलि छच्छित गुलाला अगन शुं फुलहुं हिन्दी.

(जुआ पाते ११ मे)

વરાળનો વસવાટ, નિત્ય ઉનામણીએ હતો;
સંભળાતો સુસવાટ, તંયે ભળતો રેંડીયા.

(વધુ માંટ પૃષ્ઠ ૨૬૫.)

‘ જય જય ગરવી ગુજરાત ’

જય જય ગરવી ગુજરાત !

જય જય ગરવી ગુજરાત !

દીપે અશણુ પ્રભાત !

ધ્વજ પ્રકાશશે ઝળળ કમળી પ્રેમ-શૈર્ય અંકિત,
તું ભણુવ ભણુવ નિજ સંતતિ સહુને પ્રેમભક્તિની રીત.

ઉંચી તુજ સુંદર જાન,

જય જય ગરવી ગુજરાત !

ઉત્તરમાં અંબામાત,

પૂરવમાં કાળીમાત,

છે દક્ષિણ દિશમાં કરન્ત રક્ષા કુન્તેશ્વર મહાદેવ,
ને સોમનાથ ને દારકેશ એ પશ્ચિમ કેરા દેવ—

છે સદાયમાં સાક્ષાત,

જય જય ગરવી ગુજરાત !

નદી તાપી નર્મદા જોય,

રહી ને બીજી પણ જોય,

વળી જોય સુભટના જુદ્ધરમણને, રત્નાકર સાગર,
પર્વત ઉપરથી વીર પૂર્વજો દે આશિષ જયકર—

સપે સોહે સહુ જાત,

જય જય ગરવી ગુજરાત !

તે અભ્યુદયવાડના રંગ,
 તે સિદ્ધરાજ જયસિંગ
 તે રંગ થકી પણ અધિક સરસ રંગ થશે સત્વરે માત,
 શુભ શુકન દિસે મધ્યાન શોભશે, વીતી ગઇ છે રાત—
 જન ધુમે નર્મદા સાથ,
 જય જય ગરવી ગુજરાત !
 કવિ નર્મદ.

ગુજરાતનું રાષ્ટ્રીય ગીત.

(ધનાશ્રીની ધુનમાં)

જ્ઞાતું વતન ગુજરાત. અમ્હારું જ્ઞાતું વતન ગુજરાત !
 સ્વર્ગભૂમિ સાક્ષાત્ અમ્હારું જ્ઞાતું વતન ગુજરાત !
 પારનેર ને પાવાગઢસમ ખ્દાડો જ્યાં રળિયાત !
 પુણ્ય પ્રભાવે નદી નર્મદા તાપી વહે દિનરાત ! અમારું ૧
 કરભુરાજ ને સિદ્ધરાજ એ ગુજરાતના નાથ !
 નિજ યશજ્યોતિ થકી કરી ગયા ઉજમાળું ગુજરાત ! અમારું ૨
 નરસિંહ, મીરાં, કૃષ્ણ, સુદામા, અશોક પ્રભુ અવતાર !
 પુણ્ય પગલિયે પાવન કાંધી દિવ્યભૂમિ ગુજરાત ! અમારું ૩
 સાક્ષરભૂમિ રાજનગર સમ સુરત અને નડિયાદ !
 નર્મદ, જાલ, કલાપી, ગોવર્ધન, દસપત પ્રખ્યાત ! અમારું ૪
 ભારતીય સામ્રાજ્યતણો એ જાહુ અડગ વિખ્યાત !
 અન્ય પ્રાન્ત બંધુઓ સાથે વિહરશે ગુજરાત ! અમારું ૫
 જનાર્દન ન્હાનાભાઈ પ્રભાસ્કર.

ગુજરાત ! તેડે હિન્દ રાષ્ટ્રીયજ્ઞ મંડળે !

(ગઝલ)

ગુજરાત ! .તેડે હિન્દ રાષ્ટ્ર યજ્ઞ ઉત્સવે,
તું સ્વાંગ ધારી સજ્જ થા-વિલંબ કાં કરે ? ગુજરાત.
અન્ય પ્રાન્તબંધુઓ તૈયાર થાય છે,
અનુરૂપ ત્હારા સ્થાનને સામગ્રી લઈ જશે. ગુજરાત.
ગુજરાતના માહાત્મ્ય, સમું કાંઈક અર્પજે,
જો અન્યની પ્રમાણુમાં પાછો રખે પડે ? ગુજરાત.
એ માતૃસેવાયજ્ઞમાં આચાર્ય તું થજે,
કે દાખવી પ્રભાવ ઉચ્ચ પદ દીપાવજે. ગુજરાત.
તું રાષ્ટ્ર જીવનની પતાકા ધારી ધૂમજે,
જય ધોષ હિન્દ માતાનો જશે ગળવજે. ગુજરાત.
અંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પડયા.

દેશ બંધુઓને !

ગઝલ

અરે ! મુજ દેશ બંધુ હો ! ન શું સૌ આપણે ખાતા ?
ભૂલી બેદોષબેદો તો નહીં કાં એક સૌ થાતા ?

બહે બંગાળી-પંજાબી, બહે તૈલંગી—મદ્રાસી !
 બહે હિંદી-ગુજરાતી, ન શું સા હિન્દના વાસી !
 બહે હો હિન્દુ-મુસલમાન. બહે હો પારસી-કીરસ્તાન !
 પરન્તુ અન્યુ ! એ સૌએ નહિ શું હિંદનાં સંતાન ?
 સુધારક કે રૂઢિચૂંક બહે મિતવાદી કે ઉદ્ધામ;
 રૂએ જે તે બહે હોયે !-બુદ્ધાઇ તેથી શાને આમ ?
 રહી હિંદની ગરમાં શું ન લોહી હિંદનું વહેતું !
 જરૂર સંતાન ભારતનાં સહુ આપણુ જિએ અન્યુ !
 અંદાશંકર નર્મદાશંકર પડયા.

ગુજર-પ્રેમ !

રાગ ભેરવી.

(હવે તો જો જરા જાગી. એ પ્રચલિત રાગ)

અમે તો બાળ ગુજરાતી.

માત ગુજરી ખ્યાત, દેવી સાક્ષાત (૨)

અતિ કળવંત પંકાંતી-અમે તો.

નંદન વન અનાવીને સજી સૌંદર્યથી ઝોળી.

રમકડાં દેવ-ધામોનાં અતાવી બોધ એ દેતી-અમે.

સાગર-લહેરની દોરી વતી અમને ઝુલાવીને,

અહોનિશ દિવ્ય વાણીથી સરિતા ગાન એ ગાતી-અમે.

વન ઝોપણિ-હિરણ્મયસની નીત ઝોપણિઓ આપતી,
જાણે અજાણે બાળકોના રોગ પ્રેમે કાપતી.
ગિરિ તથા સિંહો સમા થાવા અમેને બોધતી,
ગિરનાર, પાવાગઢ સમા દૃઢ થવાને અનુમોદતી.

અરેરાવ માનાજી પવાર.

જન્મભૂમિનું જયમંગલ !

(લાવણ્યમયી)

છે શું કોઈ પૃથ્વીતલપર જીવતો શબ્દ સંસારી ?
કહે ન નિત્ય જે; જીવંતી આ-છે આ-જનની મહારી,
નિર્જીવ-શ્વાસ ધમણ માફક ધમનાર, નર હો કે નારી;
છે શું કોઈ પૃથ્વીતલપર જીવતો શબ્દ સંસારી ?
વિદેશથી પગલાં ભરતાં પાછાં નિજ ભૂમિને સંભાળી,
હૃદય ન પ્રકટયો પ્રેમ, કયો અભિષેક ન પ્રેમાત્મ સારી;
“મામહારી”-“માની મા” તેની પશુ મા’નાં સુખ ઉચ્ચારી
છે શું કોઈ પૃથ્વીતલપર જીવતો શબ્દ સંસારી ?
લઈ ઉપાધિરૂપ ઉપાધિ, નામ નામનું જે ધારી,
ધનકુખેર ચોક્કી કરવાને બન્યો, સ્વાર્થનો બીખારી;
ચારણને ગુણકીર્તન ગાવા બન્યો નહીં જે અધિકારી,
છે શું કોઈ પૃથ્વીતલપર જીવતો શબ્દ સંસારી ?
માટીનાં પુતળાં જેવો તે જે માટીથી દેહ ધારી,

મારી થઈ જતાં માટીમાં દેશે તેને ભંડારી;
 મોત ઉપર પણ મોત મેળવી, છોડી ગયો દુનિયા સારી,
 જો શું કાંઈ પૃથ્વીતલપર જીવતો શબ્દપ સંસારી ?
 દિવાનો.

કર્મ-યુગ !

આ ગયા હૈ કર્મયુગ કુછ કર્મ કરનાં શીખ લો;
 દેશપર અરૂં જાતિપર હંસ હંસરૂં ભરના શીખ લો,
 મારનેકા નામ મત લો પહેલે ભરના શીખ લો,
 મીરમેંડ આયર્લેંડ દબ કર જ ફિર ઉભરના પ શીખ લો.
 પાર યદિ હોના તુમે પરતંત્રતા દુઃખસિંધુસે,
 તંત્રકરે તો રક્ત સાગરસે ઉતરનાં શીખ લો,
 ફિર જલા દોગે સકલ સંસાર કા ક્ષણ માત્ર મેં,
 દેશદુઃખ કી આગમેં પર પહેલે જલના શીખ લો,
 જેલયાત્રા કે લિયે દિનરાત ઉત્સાહિત રહો !
 કૃષ્ણ-જન્મ સ્થાનમેં ૭ નિર્ભય વિચરના શીખ લો,
 દેખના હૈ દ્રશ્ય ભારત વર્ષમેં યદિ સ્વર્ગકા,
 દેશકા તો પ્રાન પનસેટ દુઃખ હરના શીખ લો

૧ અને. ૨ હસતાં હસતાં ૩ પેટે. ૪ દબાઈ જમને. ૫ ઉભા થતા. ૬ તરીને. ૭ કારાગૃહ-કેદખાનું. ૮ જીગરથી.

અમર તિલક !

રચનાર-શ. દિવાનો.

ગયો ફાંદે છે સહુ પણ ક્યાં ગયો ? ને ક્યાં જવાનો છે ?
 હજુ છે કામ બાકી, દુર એ ક્યાંથી થવાનો છે ?
 જમે ઉધાર ત્યાં સૂધી, ન આવે એક ત્યાં સૂધી-
 કરી ખાતાં બરાબર મેળ ક્યાં મેળાવવાનો છે ?
 અધૂરું કામ મૂક્યું છે પૂરું તે કામ કરવાને-
 કહ્યું કૃષ્ણે પુકારીને, " ફરી તે આવવાનો છે. "
 " ભલે છોડ્યું કલેવર આ, થયું જૂનું નવું લેશે;
 " નવો જુરસો, નવું ચેતન ફરી એ લાવવાનો છે. "
 કયો ઉચ્ચાર મોઢે, મૂકવા આચારમાં તેને;
 ફરી એ કર્મચોગી કર્મયુગ પ્રકટાવવાનો છે.
 ' જૂડી ભિક્ષા તજી દો કર્મવીરો કામમાં લાગો ?
 શિખાવ્યો મંત્ર એ મંત્રો ખીજી શીખાવવાનો છે.
 ' મતિ અંતે ગતિ તેવી, ' કહી ગીતાનો ગાનારો '
 વિજય ધ્વજ હોમડલનો એ હજુ ફરકાવવાનો છે.
 નકી એ આવવાનો છે, વિજય વરતાવવાનો છે;
 દિવાનો પણ હજુ જય ગીત એ સંભળાવવાનો છે.

[સોરઠો]

શરે લખ વિશ્રામઃ સૂતો, ત્યાં લોકે કહ્યું—
 ' થયો તિલક અવસાન; જીવો તિલક ધણું જીવો. '

ગાંધીનું ગુજરાત !

ગાંધીનું ગુજરાત, ગણાયું, ગાંધીનું ગુજરાત !
 ગુર્જર દેશે વિરલ મૂર્તિઓ, વિમલ સરલ સાક્ષાત,
 દર્શનથી કંઈ ચેતન પ્રગટે, જોતાં એની જમાત.
 જેના સાચા સાધુઓ બ્રાત-ગણાયું.

સાબરમતી ના સુંદર તટપર, પકટ્યું નૂતન પ્રભાત,
 મોહન પુજ સત્યાગ્રહ ખંસી, સુર સુણી સહ જાત,
 કરે છે મીઠી ઐક્યની વાત-ગણાયું.

દેશ બહિતને રાજ્ય બહિતની, સાચે સાચી વાત,
 નિર્ભયતાને સત્ય વચનની, દીક્ષા દઈ તેં તાત,
 ખનાવ્યું નવલું ગુજરાત-ગણાયું.
 (હિંદુસ્તાન)

સમાપ્ત.

અતિ લોકપ્રિય વાંચવા લાયક
 જનસમાજના સત્કારને પાત્ર થયેલી

“ ગુજરાતી ” ગાયનમાળા ભાગ ૧-૨-૩.

હરેકની કૌં છ આના.

ખહારગામવાળાઓ સોડા છ આનાની ટીકીટ ખીડવી.

વીજળીનું દવાખાનું.

વીજળીથી તમામ દરદો અમારા દવાખાનામાં કોઈ પણ જાતની ઈજા સીવાય સારા કરવામાં આવે છે. જેવા કે ક્ષય રોગ, સાંધાનાં દરેક રોગો, લકવો, નસનું ગંઠાર્થ જલ્પું અંડવ્રક્ષી, દમ, હાથ, અને પગનું કંતાઈ જલ્પું, વીજેરે વીજેરે દરદો સારા કરવામાં આવે છે. તેમજ દવા-ઓથી પણ કેટલાક રોગો નાબુદ થાય છે. એક વખત હમારા મેડીકલ હોલની મુલાકાત લેવા સર્વેને એલતેમામ કરીએ છીએ દરદ તપાસી સલાહ મક્કત આપશું.

ઇલેક્ટ્રીક મેડીકલ હોલ.

ડો. સી. વી. કાપડી

૬૦ સ્ટેશનરોડ તારઓફિસની બાજુમાં

સુરત.

અમારા બહાર પડેલા દરેક જાતના પુસ્તકો નીચેને

ઠેકાણેથી પણ મળશે.

બુકસેલર લાટવાળા તથા એકજ ભાવવાળા

ઠકકર ત્રીભોવન ત્રીકમજી

ઠેકાણું પોલીસ લેન સામે—સુરત.

હિન્દ દેવી.

પુણ્યનું પૂરું પાત્ર અમ માત, પનોતા હિંદદેવી વિખ્યાત,

* * * * *

કીર્તિ જેની અગાધજની તે જ્વલે જગ સાક્ષાત,

દુષ્ટા બુદ્ધને મહાવીર જેવા પુત્ર તણી એ માત,

* * * * *

વંદાએ પ્રેમ સૃષ્ટિ રચનાર પતિતને પાવનની કરનાર

અમારી એજ હિંદોની માત,

પનોતા હિંદદેવી વિખ્યાત.

ગાકુળદાસ ના. ગાંધી.

